

glas

Slovenske kulturne akcije

Leto XXIV, 5-6

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

Maj - junij 1977

misli

O seveda, Cankar je bil res proletarski sin, a je bil hkrati plemič svobodnega duha, zato dandanašnji tako imenovani „socializem“ na Slovenskem nima nikakršne pravice, da se sklicuje nanj. Zato bi tudi za današnji čas lahko uporabili Cankarjeve šest desetletij stare besede: „Treba bi bilo samo malo hinavstva na zunaj, samo malo forme, nazorov bi mi ne bilo treba prav nič spremeniti. Kaj morda misliš, da vsi naši literatje, umetniki in politiki ne vedo natanko drug o drugem, da so sleparji in bedaki. Prav dobro vedo. Ali povedati se tega ne sme; v stranki mora biti človek, v tolpi, potem se mu vse prizanese; če stopi korak po svoji prosto izvoljeni cesti, je izgubljen.“ (Zbrano delo XXIV, 72-73.)

Zdaj pa primerjajmo to pisateljevo ugotovitev s stanjem v slovenskem svetu, pa bomo kaj videli, kako velika je razdalja, ki loči Cankarja od družbe, ki primora človeka, da zato ker je napisal poglobljeno študijo ali pa zgodovinski zapis, ki oblasti ni po misli, da zato sedi nekaj mesecev v samici pod obtožbo sovražne propagande. O seveda, Cankar je bil res za delavce, ker je hotel, da bi bilo odpravljeno izkoriščanje, ni pa mogel biti za novo družbo, ki bi si izmislila cenzuro ne samo za pisano in govorjeno besedo, ampak tudi za čustva in namene. Kaj si morete predstavljati Cankarja, ki mu „socialistični“ uslužbenec prisluškuje, ko ima v roki telefonsko slušalko? Kaj ga vidite, kako na smrt bi bil poražen, ko bi odkril, kako mu je „socializem“ vgradil mikrofon v sobno steno? In to njemu, ki je – navnež navni – govoril o skrinjici, ki jo nosimo skrito nekje v svoji notranjosti in pred katero samo smo odgovorni za svoja dejanja!

boris pahor
kette, cankar, kosovel –
troje velikih sporočil
draga 1976

majska skupščina kulturne akcije

21. maja 1977 je bila redna dveletna skupščina Slovenske kulturne akcije. Zbor je bil v gornji dvorani Slovenske hiše v Buenos Airesu, na sedežu ustanove, ob petih popoldne. Osebnost se ga je udeležilo 12 rednih članic in članov, s pismeni pooblastili pa še 19 članov: vsega 31 članic in članov. Navzoči so bili tudi vsi odborniki, razen dveh, ki sta odsotnost opravičila.

Skupščino je začel predsednik dr. Tine Debeljak s pozdravom in ugotovitvijo o pravilnosti sklica. Spomnil se je v uvodu tudi smrti rednih članov: Rude Jurčeca, Jožeta Peterlina, Franceta Glavača, Vladimirja Truhlarja, Karla Mauserja in Srečka Barage. Zbor je spomin teh članov, ki jih je smrt zatela v tem dveletju, počastil s kratkim molkom.

Tajnik dr. Alojzij Kukovica DJ je poročal o sejah in o kulturnih večerih v Buenos Airesu.

Blagajnik Ladislav Lenček CM je ugotavljal, da je imela SKA v zadnjem dveletju več dohodkov kot izdatkov. Kar je razveseljivo in daje upanje za možnost bodočega dela v ustanovi. Omenil je tudi dvakraten razpis literarnega nagradnega natečaja v spomin brata dr. Ignacija Lenčka, soustanovitelja kulturne akcije in dolga leta vodje filozofskega odseka. Izid obeh natečajev, da je pokazal poln uspeh.

Za literarni odsek je poročal vodja France Papež in ugotovil, da se je delo članov omejevalo na zasebno ustvarjalno snovanje in objavlanje pri Kulturni akciji in drugod. Z odsekom, da sta bila od zunaj zlasti povezana pisatelj Vinko Beličič iz Trsta in pesnik Vladimir Kos DJ iz Tokia. Poudaril je važnost dela Slovenske kulturne akcije in njenega literarnega odseka v slovenskem ustvarjanju zunaj Slovenije.

Izostala so poročila filozofskega, teološkega in glasbenega odseka; vodji zadnjih dveh sta, kot zgoraj omenjeno, odsotnost opravičila, sta pa pozneje dostavila poročila novemu odboru. Iz teh ugotavljamo, da sta bila odseka, posebno teološki, aktivna v zadnjem dveletju.

O delu v likovnem odseku je poročal vodja arh. Jure Vombergar, naštevajoč likovne razstave, ki so bile v okviru Kulturne akcije v zadnjem dveletju. Posebej je poudaril nakup filma „France Gorše v Kanadi“, ki bo predvajan septembra na slavnostnem večeru v počastitev 80-letnice rojstva mojstra Goršeta. Omenil je tudi, da likovni odsek premišlja o publiciranju monografije akad. slikarke Bare Remec.

Kaj je delal gledališki odsek, je poročal vodja Lojze Rezelj. Našel je težave, katerih se je bilo treba pri delu otepati. Opozoril je na pomen enoletnega tečaja slovenskega jezika in gledališkega igranja, ki ga je v lanskem sezoni obiskovalo 18 slovenskih študentov in študentk, vsi že rojeni v Argentini. Julija 1975 je gledališki odsek s svojimi člani in ljubitelji gledališča znova uprizoril v Mendozi v režiji člana Rudija Hirschebergerja dramo Branka Rozmana „Človek, ki je ubil Boga“. Oktobra lani pa je v okviru Cankarjevih proslav gostovala v Slovenski hiši v Buenos Airesu, na pobudo gledališkega odseka, mendoška igralska skupina, ki je v režiji R. Hirschebergerja predstavila dramatisacijo Cankarjevega Hlapca Jerneja.

Za zgodovinski odsek je poročal njegov član dr. Tine Debeljak, ki je ugotovil, da je po smrti dr. Barage odsek ostal brez vodje. Meni, da je treba z ureditvijo vodstva poživiti tudi odsekovo aktivnost.

Namesto vodje prirodoslovnega odseka, ki trenutno dela v Evropi, je poročal dr. Debeljak, da so bila v okviru odseka nekatera predavanja pri kulturnih večerih v Buenos Airesu.

O Meddobju je poročal urednik France Papež; o Glasu zaradi odsotnosti urednika ni bilo poročanja. Poročilo je urednik pozneje poslal novemu odboru.

O knjižnih izdajah je poročal dr. Tine Debeljak: od napovedanih šestih knjig v jubilejnem dveletju 1974-1975 je založba uspela publicirati le tri – Maroltovo povest o slikarju Petkovšku; izbrane črtice in novele Franceta Kunstlja v knjigi „Butara“, pa

novo izdajo Balantičevega Zbranega dela, ki jo je uredil France Papež. Naročnikom dolguje založba še tri napovedane knjige: Papeževe Zdomske eseje in črtice, Jožeta Krivca zbirko črtic, pa Antologijo zdomske lirike. Prizadevnost za skorajšnjo publikacijo teh knjig je dokajšnja.

Kot predsednik je poročal dr. Tine Debeljak o dejavnosti Kulturne akcije v zadnjem dveletju. Ugotovil je, da to obdobje ni izkazala nazadovanja v primeru s prejšnjimi, čeprav mora ustanova premagovati vedno večje težave. Tako za kulturne večere v Buenos Airesu že težko najdemo primeren datum zaradi obilja drugih prireditev v Slovenski hiši. Omenil je uspehe nekaterih rednih članov zunaj Kulturne akcije, v velikem svetu, tako pred evropskim, ameriškim in slovenskim občinstvom. Imenoma je naštel akad. kiparja Franceta Goršeta, akad. slikarja Marjanca Savinškova, dirigenta Draga Marjana Šijanica, pisatelja Franceta Sodjo in Karla Mauserja, pa v Trstu Vinka Beličiča, v Torontu pa arh. Vilka Čekuto in dirigenta Toneta Zrnca CM.

Notranje organizacijsko delo je bilo v zadnjem dveletju šibkejše: odstopili ali prenehali so z delom trije odborniki, nekateri odseki so brez vodij, mesečne odborove seje večkrat niso bile sklepne zaradi odsotnosti odbornikov – težave, za katere upa, da jim bo novi odbor našel primerno zdravilo. Priporočil je novemu odboru, da skoraj uredi vprašanje vodstva v odsekih, kjer je mesto nezase-

deno, ker so odseki pač živci vse dejavnosti v Kulturni akciji.

V pogovoru o poročilih so sodelovali dr. Vinko Brumen, ga. Eiletzeva, Ladislav Lenček, Ivan Bukovec, dr. Debeljak, Lojze Rezelj, France Papež in dr. Jože Krivec.

Za nadzorstvo je podal poročilo dr. Jože Krivec in predlagal razrešnico odboru s pohvalo za prizadevno in zvesto opravljeno delo.

Volitve novega odbora je po sklepu skupščine vodil dr. Vinko Brumen, ki je povedal, da je predložena samo ena kandidatska lista (odborova). Volitve so bile z dviganjem rok. Soglasno so navzoči člani izvolili naslednje:

predsednik dr. Tine Debeljak; podpredsednik arh. Marjan Eiletz; tajnik Ladislav Lenček CM; blagajnik Lojze Rezelj; nadzorniki dr. Jože Krivec, Joža Vombergar in dr. Vinko Brumen.

Za izvolitev se je v imenu novih odbornikov zahvalil predsednik dr. Tine Debeljak in obenem nakazal nekatere smerice za dejavnost Kulturne akcije v novem delovnem dveletju.

Zbor se je končal ob pol osmih. Skrutinatorja sta bila Ivan Bukovec in Joža Vombergar, zapisnikar pa dr. Vinko Brumen.

(Gornje poročilo je napisano po zapisniku mojske skupščine.)

iz slovenske kulturne akcije

kulturni večeri 1977

• Novi odbor Slovenske kulturne akcije je zarisal za prvo polovico letošnje delovne sezone v Buenos Airesu tele kulturne večere:

8. julija spominski večer ob smrti pisatelja Karla Mauserja. Govorila bosta dr. Tine Debeljak in France Papež. Recitatorji bodo brali pesmi iz neizdane zbirke njegovih pesmi. Pred začetkom večera ob 20. bo v slovenski cerkvi ob 19. zadušnica za pokojnega pisatelja in člana;

26. julija Beethovnov večer ob 150-letnici skladateljeve smrti;

v začetku avgusta dve predavanji: dr. Mirko Gogala o sodobni problematiki Cerkve;

konec avgusta: Meštrovičev večer s sodelovanjem mojstrove hčerke ge. Marice Meštrovič;

9. septembra: France Gorše ob 80-letnici rojstva, ob drugem s predvajanjem filma „France Gorše v Kanadi“.

Ker so večeri med tednom zvečine zasedeni z drugimi prireditvami, sestanki in predavanji, bo letos Kulturna akcija pač prosto nastavljala datume svojih prireditev.

• Med redne ustvarjalne člane je gledališki odsek povabil gledališnika g. STANKA JEREBIČA, ki se že dolga leta predstavlja v slovenski zdomski skupnosti v Buenos Airesu kot igralec in režiser. G. Jerebič je povabilo k članstvu z veseljem sprejel in zagotovil odseku svojo prizadevnost in gledališko dejavnost.

zahvala in sporočilo gospe mauserjeve

Predsedniku Kulturne akcije je gospa Marija Mauser, vdova po pisatelju Karlu Mauserju, 14. marca 1977. pisala iz Clevelanda pismo, iz katerega povzemamo:

Najlepše se zahvaljujem Slov. kulturni akciji za izraze sožalja ob prerani smrti mojega pok. moža, prav tako tudi moji otroci, Karlova mama, bratje in sestre. Posebno Vam Bog povrni za tako lepo sestavljeno osmrtnico.

Zdi se mi, da sem zelo poznala svojega moža in sem poskusila zadeti njegove želje, ko sem od darov, zbranih v njegov spomin, namenila Slovenski kulturni akciji 300 dolarjev. Ta znesek Vam pošiljam brez kakih posebnih pogojev, bila bi pa zelo hvaležna, če bi morda kdaj s pomočjo teh darov mogla SKA misliti na izdajo Karlovih pesmi, ki Vam jih je lani ob priliki svojega obiska prinesel, da se ne bi pogubile in bi jih morda kdaj Vi odbrali za event. izdajo. Gotovo bi bili tudi tisti darovalci, ki so prispevali v kulturne namene, bogato oddolženi za svojo pozornost. Pa to je le moja tiha želja, ne nobena obveza. V slučaju, da bi res mislili na to, bi iz srca

rada tudi še sama podprla s primernim darom in vem, da bi našla posnemavcev.

Želim Slovenski kulturni akciji pri vseh naporih za ohranitev slovenske besede čim več uspehov, pozdravljam vse člane in jim želim zdravja in požrtvovalnosti, da bi še dolgo lahko opravljali kulturno tlako za ljubljene slovenski življenj.

(podpisana Marija Mauser)

Gospe Mauserjevi je Slovenska kulturna akcija hvaležna za ljubeznivo pismo. Dar, ki ga naklanja za natis knjige pesmi pok. pisatelja Karla, bo naša ustanova porabila po njenih željah, ki so hkrati tudi naše želje. Za velikodušno volilo smo gospe še posebej hvaležni. Vsem prijateljem Slovenske kulturne akcije in častivcem Mauserjevega spomina pa naznanjamo, da je naš odbor sklenil pripraviti posmrtno izdajo Izbranih Mauserjevih pesmi. Uredništvo zbirke je poveril pisateljevemu prijatelju in najboljšemu poznavalcu njegovega peresa dr. Tinetu Debeljaku. Zbirka naj bi, po zaslugi daru pisateljeve vdove, izšla prihodnje leto 1978.

tisti tisoči... deset ali dvanajst,
kolikor jih je že bilo...

vladimir kos

ah, bodice vrtnice vsakdanjosti

Praznik je:

rožnate in bele češnje

med stavbami jutra

cvetó do noči

za golo steno z živimi barvami.

Kje so besede?

Praznik je!

Tja do žic

okrog zavesti,

in ptički pojó,

ker je v sapah pomlad.

Spominjajo.

Le nekaj milj je do pekla. Niti sto metrov.

Praznik je!

Zvon zvoni

nebes modrina,

ker svet je obrisan

s slovensko krvjo,

z ubitih src,

še zmeraj belih src častjó.

Ep korenine.

Na severnem japonskem otoku Hokkájdo, odkoder ni daleč do še bolj severnih japonskih otokov, ki so pod sovjetsko okupacijo, češnje cveto šele maja, tudi v spomin na Slovence, ki so se bili za svobodo proti komunistični tiraniji.

Na Japonskem, spomladi 1977.

čas, ko potrka spomin

Na pragu poletja se že trideset let dogaja na Slovenskem nekaj skrivnostnega. V majskih in junijskih dneh leže na duše mnogih čuden nemir, ki zadobiva obrise žalosti, praznine ali veselja brez veselja. Podobno je Spominu iz starih slovenskih pravljic, ko se javlja duh pokojnika ter prosi mtru ali ima kaj sporočiti.

Moderni povojni Spomin je množičen. Iz slovenskih globin se ogláša tihi zbor 12 tisoč nekoč živih ljudi, ki so bili poslani v smrt po že končani vojni, brez vsake sodbe. DEJANJE je ostalo državna tajnost, sramotenje pokončanih pa poskus, da se kako prevpije srhljiva praznina, ki je zazijala na telesu in v zavesti vsega naroda.

Maja in junija se vsako leto oglasi Spomin in potem spet zamre. Ker pa mu ni bil povrnjen mir in je bilo sporočilo preslišano, se bo spet vračal. Preden pa potihne, zapusti vselej za seboj glasno in vidno sled.

Kot po nekem skrivnostnem impulzu namreč oživijo napadi na vse, kar je imelo ali naj bi imelo zvêzo s tistim Spominom. V tej sočasnosti, ki je vsako leto točna kot ura, je nekaj uročenega. Sile, ki bi dale ne vem kaj, da bi že enkrat prišla pozaba na vse, zlasti pa na DEJANJE, prav te sile glasno opozarjajo ves narod na nekaj, kar hkrati krčevito držijo v tajnosti. Ker je tako početje do kraja nelogično in netaktično, se za njim očitno skriva nekaj, kar je močnejše od ljudi. V tem ozračju Spomina utegne biti odmev vesti, tega čudnega organa, ki je od pamtiveka samoupraven.

Lahko bi bilo odgovarjati na napade, ki jih porajajo slovenska predpoletja. Dejali bi, da pokončanje ujet-

nikov PO VOJNI ni isto kot enakovredna obračunavanja med državljansko vojsko. Dejali bi še, da ni izdajalec oni, ki javno napove svoj boj (pa naj bo še tako ponesrečen), marveč prej oni, ki po vojni vsili svojo samovoljo in s tem prelomí slovesno sklenjeni dogovor o narodni vstaji za svobodo. Dejali bi končno, da bo zgodovina zelo nezaupljiva do ocen, ki jih je pisal maščevalec: kaj le drugega je bila oblast, ki se je odločila za goro trupel, čeprav je imela na izbiro ujetniške delavske brigade, nič nevarne, celo prav koristne za obnovo porušene domovine?

A taki odgovori nimajo smisla. Naslovniki takih argumentov prav dobro vedo, koliko bridke resnice je v njih. Vedo tudi, da vse to niso politične opredelitve, marveč navadna logika, ki jo poraja prvinska moralna zahteva po neki osnovni pravičnosti in človečnosti.

Nekje je dežela, ki je bila dana za domovino majhnemu narodu. Ta je v stoletjih stisk in brezupa prehodil že vse postaje križevega pota, pa je vendar obstal in bo tudi v bodoče. Vsega je bil že vaju, tudi nasilne smrti v vseh oblikah. Nikoli pa se še ni pripetilo, da bi mu kdo domačih pobite sinove skril in jim odrekel to, kar tisočletja loči divjaštvo od človečnosti: pieteto.

Nekje je dežela, ki sta jo ohranila pri življenju Bog in trdoživost njenih sinov. Tudi zamejskih. Ta dežela potrebuje veliko, veliko ljubezni, da se srečno prebije skozi čudni čas prepovedanih grobov in Spomina nad njimi.

življenska polnost našega slovenstva

Ne ugotavljam tega prvič in res mi je žal, da sem primoran vračati se k temu: pri nas probleme pradi rešujemo le z govorjenjem, namesto da bi jih z mišljenjem, z besedami, namesto da bi jih s spoznanji, s pobožnimi željami, namesto da bi jih z resnico. Sem spada tudi že večkrat slišana trditev, da Slovenci smo in to ostanemo do desetega rodu in še naprej. Ti, ki smo in ostanemo, seveda nismo le tisti, ki smo se pred že skoraj 30 leti preselili v to deželo, mišljeni so tudi tukaj rojeni potomci in njihovi potomci, saj mi predstavljamo le en rod, do desetega in še naprej ne moremo vztrajati mi, to bodo morali storiti naši potomci, če bodo. Bodo?

Take, skrajno miselno nedoraslost razodevajoče trditve, ker ne slonijo na nobenem resnem poizkusu ugotoviti resnico in sploh zatrjujejo nekaj za kakih 300 let naprej, za kar resnice niti ni mogoče ugotoviti, skušajo nadomestiti stvarno iskanje resnice, trezen študij dejstev, stvarnosti našega življenjskega položaja. Nič čudnega ni tedaj, če nas stvarnost izdaja na vsak korak.

Trideset let po našem prihodu v to deželo je dorastel med nami že drugi rod, ali prvi že tukaj rojeni rod. Zakaj ne poskušamo stvarno ugotoviti, koliko oseb šteje ta rod, koliko od njih jih še sploh govori slovenski in koliko ter kdaj govore, koliko od njih jih zna kaj slovenskega napisati in tudi res kaj napišejo, koliko se jih udeležuje našega slovenskega kulturnega življenja in koliko jih pri tem sodeluje, potem pa še, koliko se jih je povsem oddaljilo, jih nikoli nikjer ne vidimo, morda o njih že ničesar ne vemo? In to je šele drugi rod? Kaj moremo tedaj vedeti in povedati o desetem in še o nadaljnjih? Sama retorika v govorjenju o teh vprašanih nikakor ni na mestu.

Čeprav nam manjkajo taki podatki, iz vsakdanjega izkustva in poznanja vemo, da je dejansko stanje tako, da ne potrjuje optimizma o vztrajanju do desetega rodu in še dalje, niti ga ne dovoljuje. V tej zvezi pa se moremo vprašati dvojce: Ali je sploh potrebno in dobro, da skušamo vztrajati v slovenstvu, kakor si ga mi predstavljamo in umevamo, toliko rodov in let po naselitvi v drugi deželi? Ali je sploh to mogoče? Ne bomo sedaj iskali odgovora na ti dve vprašanji, četudi bi bilo dobro o njiju razpravljati ter iskati pravilne odgovore nanju; od njiju zavisi pravilnost našega nadaljnjega ravnanja.

A danes nas zanima tretje vprašanje in hočemo razmišljati o njem. Denimo, da je dobro, da bi vsaj še nekaj rodov naših potomcev bilo Slovencev, postavimo še, da je to mogoče doseči, tedaj pa se vprašajmo, ali mi v tej zadevi ravnamo tako, da bi to mogočost ostvarili, da bi smoter dosegli?

Pomislek, ki more buditi dvome, je v vprašanju, ali je naše lastno slovenstvo tako živo, zares pristno in polno, da more buditi slovenstvo v drugih. Nihče ne more dati, česar sam nima, ne more drugih ogreti, kdor je sam mrzel. Kako je torej z našim slovenstvom?

Naše slovenstvo je že po svoji zgodovini nekako bistveno zoženo, morda bi lahko rekli ranjeno. Saj smo se svojega slovenstva zavedeli zlasti v boju za ohranitev, v obrambi pred potujčevanjem, posebno še ko je to postalo nasilno in napadalno. Razpoznavni znak svoje narodne posebnosti smo gledali v svojem slovenskem jeziku, kateri je to tudi v resnici, a ni vse bistvo naše narodnosti. Odtod toliko skrb za čistost jezika in naše slovnice, odtod naše posebno čiščenje in celo precenjevanje domače literature in premalo posluha za druge sestavine in opornike narodne zavesti.

S takim slovenstvom smo prišli v tujino, v deželo, katera ima poleg drugih posebnosti, ki so nas bridko zadevale, tudi to, da se v njej govori drug jezik. V obrambi pred tujstvom, ki je naravni odziv živega

organizma, poedinskega ali skupnega, vsaj v prvih trenutkih, smo nevarnost videli zlasti v rabi drugega jezika in smo se v obrambi osredotočili na ohranitev svojega. Skraja smo radi sovražno stali v nasprotju do jezika dežele in so bili med nami celo taki, ki so se zaklinjali, da se ga ne bodo učili in podobno. V družinah smo pazili, da se je govorilo samo slovenski; vzniknile so med nami slovenske šole, katerih skrb je bila predvsem ohranitev slovenščine pri mladini; v društvih nismo radi videli, da bi prihajali vanje ljudje, ki slovenščine niso govorili, čeprav so bili prijateljsko ali celo družinsko povezani z našimi rojaki. Morda se še vse do danes v tem ni mnogo spremenilo.

Borili smo se proti asimilaciji in ko se je razjasnila razlika med to in integracijo, smo odklanjali tudi drugo; kadar in kjer pa smo jo dejanski sprejemali in marsikdaj morda ne povsem vedé pohvalili, smo se ogibali besede, kakor da bi že ta sama vsebovala vse zlo, ki nam grozi. In vendar smo takoj po prihodu šli v tovarne in pisarne, ali pa smo doma delali za tukajšnje ljudi. Ob tem smo se morali prilagoditi urnikom in običajem in še marsičemu, povezali smo se z domačini v isto usodo in trpeli iste udarce usode kot oni, pa se nismo niti zavedeli, da smo se s tem že vpletli v tukajšnje življenje. Toliko bolj se je to dogajalo, ko smo dosegli višje in važnejše položaje, čeprav do danes še ni senatorjev, guvernerjev, škofov in drugih dostojanstvenikov, ki bi se kljub naši krvi in izvoru znali povzpeti na taka mesta. Ali ni vse to že nekaka integracija?

Integraciji se torej nismo mogli ogniti in se ji tudi nismo ognili, čeprav so nekateri šli dalje, drugi ostali bolj zadaj, čisto nedotaknjen menda ni ostal nihče. Umejno torej, da je za ljudi, ki so se naselili v drugi deželi, pa ne kot zavojevalci ali kolonizatorji, integracija usodna naloga, to je, da ni vprašanje, ali jo hočemo ali ne, marveč je nekaj, kar nam je naloženo in je neogibno. Problem je, kako jo izpeljati, da bo čim boljša. Čim boljša, za koga? Ob tem vprašanju mislimo na slovenstvo, lahko mislimo na argentinstvo, potrebno pa nam je misliti predvsem na nas, na prve naseljence in naše neposredne potomce.

Ponovno smo že ugotovili, da integracija pomeni tako včlenitev v neko skupnost, da postanemo njeni polnovredni udje, ne da bi ob tem zavrgli vrednote, ki smo jih prinesli s seboj. Za vsakega posameznika to pomeni tak spoj podedovane in prinesene kulture z novo, da prizadeti ne bo v sebi razklan, marveč enovita, skladno razvita in delujoča osebnost.

K taki integraciji spada kot bistvena sestavina tudi slovenstvo tistih, ki prihajajo iz njega. Naši potomci pa prav tako izgube nekaj vrednega, če to slovenstvo zapravijo. Zanje je slovenstvo vsaj drugo okno v svet, ki jim razširja obzorje. In če ni več kot to, je vredno, da ga ohranijo ter integrirajo v svojo osebno kulturo. Naša skrb bodi dati jim za to priložnost in jim pomagati, da ga morejo tako pristno in polno doživeti, kakor je to v njihovem položaju mogoče. Prvi pogoj za to pa je, da je slovenstvo najprej pristno in polno v nas samih. Ali je?

Kako je tedaj z našim slovenstvom, s slovenstvom nas, ki smo že odrasli in kot Slovenci prišli semkaj? Kako mi živimo, ohranjamo, krepimo in poživljamo naše slovenstvo? Kako mi skrbimo za njegovo pristnost in polnost?

Kadar nekdo živi v svojem narodu in ta narod živi polno in pristno narodno življenje, tedaj se ta nekdo hote ali nehotе stalno prepaja ali prešinja s svojo narodnostjo, dnevno si to poživilja in oplaja, saj, bi lahko rekli, jo vse obližje in dogajanje nekako izžareva. Kadar pa ta nekdo mora živeti sredi drugega naroda, ga oživljajoča energija kulture lastnega naroda ne dosega, ali vsaj ne v taki meri, pač pa je stalno pod vplivom drugačnih vrednot in nazorov. Če hoče svojo

lastno narodnost ohraniti živo, se mora za to osebno potruditi. Sam mora skrbeti za kulturno hrano svoji narodnosti, zavestno jo mora gojiti. Nihče ni že zato pravi Slovenec, če hvali in poveljuje vse, kar ima za slovensko, če na vsako toliko časa zavpije živio, si zjutraj med britjem in zvečer pod prho zažvižga Slovenec sem, ali je celo kot Cankarjev junak, „ki je nosil široko črno pentljo, zavozlano na tak način, kakor so jih svoj čas nosili umetniki in brivci. Navdušen je bil brez mere in kraja, navdušen takorekoč že iz gole navdušenosti. Ljubil je domovino, da se je razjokal že ob samem imenu njenem; na očitni cesti ji je ponujal svojo srčno kri in trpel je hudo, ker ni bilo tistih dob nikakršne priložnosti za plemenito junastvo. Pa da bi si vendar ne mogel očitati brezdelja in mlačnosti, je stikal po skrivališčih za strahopetci, tiholazci in sebičneži in kogar je zalotil, ga je zgrabil za ovratnik ter ga vlekel brez milosti na kamen sramote...“ (I. Cankar, Z D23, 14 in sl.) Ne, vse to še ne naredi Slovenca, prav gotovo pa ne pravega Slovenca. Biti Slovenec pomeni vse kaj drugega.

Biti Slovenec se pravi biti živ ud slovenskega naroda, ud, ki sodeluje pri oblikovanju in bogatenju slovenskega narodnega življenja, na spodnji skrajni meji vsaj trpno, a podoživljajoče to prizadevanje spremlja, ud, ki ga živo skrbi narodova usoda in podobno. Če se ozremo vase, v nas, ki smo tukaj v Argentini, kako je v tem pogledu z nami? S slovensko kulturo, zlasti ono, ki živi in se ustvarja v domovini, je iz idejnih in prostorskih razlogov naš stik prerahel. Tukaj se trudimo, kolikor nam dajo naše moči in dovolijo možnosti, a vse to je vendar mnogo premalo. Pa še to, koliko ljudi je pri tem zares živo zavzeto udeleženi, koliko jih prisostvuje našim prireditvam, koliko poslušna naša predavanja in hodi k tečajem, koliko bere naše liste in knjige? Pri vseh teh vprašanjih mislimo še posebej na našo šolano mladino. Ne moremo s številkami odgovoriti na taka vprašanja in te tudi niso bistvene važnosti, ko skušamo le spodbuditi k razmišljanju in razpravljanju o teh zadevah.

Za Združene države Severne Amerike ugotavlja Rado Lenček, da „druga in tretja generacija intelektualcev evropske krvi v Ameriki je že popolnoma zasidrana v Ameriki in je ni več mogoče etnično opredeljevati kot emigrantske.“ Saj zlasti „intelektualec se laže utopi, asimilira, zato razlikovanje generacij – prva, druga, tretja pri njih ne pomeni dosti.“ Enega od razlogov nagle amerikanizacije in za katerega bi bilo dobro, da bi tudi mi nanj več mislili, omenja Lenček: „Nove generacije našega rodu so izobražene, izobražene v angleških visokih šolah, in ko primerjajo ameriško kulturo, jezik in civilizacijo z našo ljudsko prosveto, ki je edina ohranjala slovensko tradicijo od početka, odmirajo slovenskemu izročilu...“ (*Mladika XXI* [1977], 3-4, str. 37.)

Dve tudi za nas važni ugotovitvi vsebujejo Lenčkove izjave: da se zlasti izobraženci hitro utope v amerikanstvu in da je eden glavnih razlogov za to, ker jih

slovenstvo, tako kakor se jim prikazuje, kulturno ne more zadovoljiti. Po svoji izobrazbi so vajeni čvrste kulturne hrane, te pa v drobtinčarskem prosvetarjenju in objavljanju slovenskih skupnosti ne dobijo, zato se od njih odvrtaajo. Tudi mi bi morali več misliti, kako bi našim mladim posredovali zares pomembne vrednote slovenske kulture, tako iz prejšnjih dob kakor sodobne.

Čeprav M. McLuhan trdi, da smo v kulturnem razvoju že izšli iz Guttenbergove galaksije ali osvetja in stopili v Marconijevo, to je, da ni več knjiga in sploh tisk glavni temelj in nosilec kulture, temveč nova množična občila, vsaj za nas zdomske Slovence to ne velja. Mi ne samo da ne živimo v slovenskem obližju, mi tudi nimamo ne slovenskega kina, ne radija in ne televizije, večina ne moremo slediti niti razvoju slovenske glasbe ali gledališča. Le prav majčkeno drobtino česa tega moremo pokazati od časa do časa. Za nas tedaj ostane knjiga glavno sredstvo stika s slovensko kulturo in branje glavno sredstvo ohranjanja in poživljanja naše osebne slovenske kulturnosti.

Zato pa se vprašajmo: V kolikih slovenskih domovih, družinskih in tudi društvenih, bi našli slovenske knjižnice, koliko slovenskih knjig nakupi slovenska družina vsako leto, koliko slovenskih ljudi res kupuje in bere vsaj to, kar moremo izdati tukaj, koliko jih morja dobiva goriške in celovške mohorjeve knjige, če že ne celjskih? Koliko med nami se zanima vsaj za naše klasike, koliko jih vsame kdaj v roke Prešerna ali Gregorčiča? Kdo kaj ve o naši filozofiji, znanosti in umetnosti? Lansko leto smo posvetili stoletnici rojstva Ivana Cankarja: koliko ljudi med nami je tedaj prebralo vsaj eno njegovo večje delo ali vsaj eno zbirko njegovih črtic? Razen uprizoritve dramatiziranega Hlapca Jerneja, ki so nam ga pokazali naši mendoščani, nismo znali postaviti na oder niti ene Cankarjeve drame. Saj v vseh tridesetih letih našega zdomstva nismo odigrali tukaj vseh Cankarjevih dram. Kako je tedaj z našim slovenstvom, koliko je še sploh živo? Takih in podobnih indiskretnih vprašanj bi lahko nadrobili brez konca, a kakšni bi bili odgovori?

Če je naše slovensko kulturno življenje vse prej kot živo in čilo, kakor bi verjetno izpričali odgovori na gornja vprašanja, kako si tedaj predstavljamo, da bomo mogli buditi slovenstvo v naši že tukaj rojeni mladini? S par navdušujočimi nagovori, z nekaj na pamet naučenimi slovničnimi pravili, z nekaterimi življenjskimi podatki naših pesnikov in podobnim tega ne bomo mogli doseči. Če hočemo imeti pri tem uspeh, mora biti naše slovenstvo tako živo, da bo gorelo v nas in izžarevalo iz nas. Tako pa ne more biti prazno, votlo, le besedičeno slovenstvo. Tako bi moglo biti slovenstvo, iz katerega bi živo govorili Prešeren in Slomšek, Gregorčič in Cankar in še mnogi drugi. To pa bi mogli, če bi bili živi v nas. Le z njimi bi naše slovenstvo moglo biti pristno in polno, le z njimi bi moglo užigati slovenstvo v drugih. Le ogenj more užgati drug ogenj. Ognja nam je torej treba, več ognja, ne besed.

ob balantičevem zbranem delu

najnovejše odkritje:

**balantičevi „soneti o izseljencih“ –
so pesnikov prvi sonetni venec!**

Redni član Kulturne akcije v njenem glasbenem odseku lazarist TONE ZRNEC CM iz Kanade je bil sošolec Franceta Balantiča na klasični gimnaziji od druge do osme gimnazije. V letih 1934-1941. Ob listanju po najnovejši knjigi Balantičevega Zbranega dela, ki ga je izdala v ureditvi Franceta Papeža Iani Slovenska kulturna akcija, se je ustavil na strani 219 ob strani 36, ki slove: „Stran 36. – Soneti o izseljencih. V rokopisu so bili označeni kot ‚domača naloga‘. Spadajo med prve Balantičeve pesmi ter so bili priobčeni v „Bistrici“, leta 1940, str. 5-7. Kdaj je bila naloga pisana in kako ocenjena, se po uradnih dokumentih ne da ugotoviti (izjava direktorja Marka Bajuka).“ Ob tej pripombi je Zrnc zapisal v pismu uredniku Glasa, 20. maja 1977 tole svojo pripombo, ki je resnično pravo odkritje o dejanski formi te Balantičeve „domače naloge“:

Pričevanje in pojasnilo k str. 219 (opomba k str. 36):

SONETI O IZSELJENCIH je bil prvi sonetni venec, ki ga je France Balantič napisal za domačo nalogo v šolskem letu 1938/39, ko smo bili v šesti gimnaziji. Naloga je bila posvečena slovenskemu izseljenskemu problemu. Morda je bilo to jeseni 1938 ali zgodaj, spomladi, 1939. Naš profesor slovenščine je bil dr. Mirko Rupel, mrzel in tog človek. Balantiča je poklical h katedru – tja smo prihajali vsi ostali in prejemalec oeno domačih nalog – in mu zvezek izročil z besedami: „Sonetni venec!“ Drugih opomb mu ni dal. Tisti sonetni venec sem nato v pavzi prebral. France je bil otožen. Z gotovostjo se spominim: ena sama beseda je bila z rdečim podčrtana; drugih korektur ni bilo. Red: prav dobro.

Za odkritje, ki pojasni vsa ugibanja ob znanih Sonetih o izseljencih, smo prijatelju Zrcu hvaležni. Morda se bo ob njegovem zgledu našel še kdo od živih pesnikovih sošolcev, ki bi utegnili nanizati nove, še nerazkrite posebnosti iz Balantičevega ustvarjanja in življenja.

Dve zdomski publikaciji – tržaška revija *Mladika* in *Sij slovenske svobode* v Buenos Airesu – sta v zadnjih mesecih našemu listu posvetili posebne zapise, ki jih posredujejo bralcem, četudi *Sijev* zapis ne služi ravno naše publicistične prizadevnosti. A ker smo vneti za resničen duhovni in kulturni pluralizem kot zagovorniki svobodnega pisanja in ustvarjanja, se ne pomišljamo objavljati tudi takih mnenj, ki – kot *Sijevo* pisanje – naši prizadevnosti niso naklonjena.

MLADIKA v TRSTU

V letošnji 1. številki (*Mladika* 1977, leto XXI) je prof. MARTIN JEVIKAR pod stalnim zaglavjem „Slovenski časopisi po svetu“ objavil kroniko o *Glasu* SKA, ki jo je naslovil „Glas Slovenske kulturne akcije“. Bere se takole:

„V svetu se nismo vrgli najprej – kot nekateri prejšnji izseljenci – na ustanavljanje pogrebnih bratovščin, ampak na osnove tiska in kulturnih društev.“ Tako stoji v prvi številki *Glasa Slovenske kulturne akcije*, ki je začel izhajati aprila 1954 v Buenos Airesu v Argentini. Še danes je glasilo Slovenske kulturne akcije, ki so jo ustanovili februarja 1974, da bi povezali kulturne delavce v Argentini in po svetu in jim omogočali izdajanje njihovih ustvaritev v knjigah, znanstvenem zborniku *Vrednote* in reviji *Meddobje*, živ stik z občinstvom pa bi jim nudili kulturni večeri v Buenos Airesu. V ta namen je začelo delovati pet odsekov: Filozofski (vodja dr. Vinko Brumen), Literarni (Zorko Simčič), Glasbeni (Lojze Geržinič), Likovni (Milan Volovšek), Gledališki (Nikolaj Jeločnik). Po dveh letih so dodali še zgodovinski in naravoslovni odsek. V prvih dveh letih se je pridružilo SKA 57 ustvarjalnih članov, 40 v Argentini, ostali so bili na vseh celinah. V tem času so priredili v Buenos Airesu 56 kulturnih večerov, ki se jih je udeležilo 4.450 ljudi.

Glas SKA je izhajal prvi dve leti mesečno na 4 straneh kot „mesečno poročilo“, urejalo ga je tajništvo. Tretji letnik je dobil argentinski podnaslov „El vocero de la cultura eslovena“ in se je od maja spremenil v 14-dnevnik. Urejal ga je uredniški odbor. V VI. letniku je 31. julija prevzel uredništvo Ruda Jurčec in ga obdržal do XVI. letnika (do 28. februarja 1969). Ves čas je izhajal dvakrat na mesec, od XIII. letnika po 8 strani. Jurčec mu je dal pravo revialno obliko in svetovno vsebino. XVII. letnik je postal mesečnik in to je še danes; od 1971 dalje ga ureja Nikolaj Jeločnik in vsaka številka ima po 8 strani.

V prvih dveh letnikih je bila glavna naloga *Glasa*, da „je obveščal o pomenu nastopa SKA, o njenih namenih, prireditvah in knjižnih izdajah“, istočasno je bil vez med odborom, člani in obiskovalci kulturnih večerov. Tretji letnik je napravil korak naprej, postal je 14-dnevnik, ker so bile glavne prireditve v Buenos Airesu. „List ni bil več samo informativno glasilo o kulturnih dogodkih in našem in splošnem delu Slovencev v zamejstvu – razvil se je v periodično glasilo z naklado 1.500 izvodov in še več. Glavni poudarek prispevkov je bil na komentiranju vsebine kulturnih večerov SKA in razstav ter ostalih umetnostnih prireditev.“ (Uvodnik v IV. leto)

Ruda Jurčec je kot razgledan časnikar in pisatelj ter kot močna osebnost list zelo dvignil, vpeljal nove rubrike, s pismi in članki ni poročal samo o vseh važnejših prireditvah v zdomstvu in zamejstvu, ampak je zvesto sledil tudi dogajanju v Sloveniji, prenašal pregled izdaj slovenskih založb doma in v tujini. O izdajah SKA je prinašal izvirne kritike in ponatise kritik iz raznih listov. Toda Jurčec je počasi spremenil *Glas* tudi v nekako politično glasilo z načelnimi in političnimi članki in drobnimi novicami, pri tem pa je premalo skrbel za revijo *Meddobje* in izdajo knjig. Prišlo je do krize in Jurčec je moral odstopiti.

Ob vstopu v dvajseti letnik je urednik Jeločnik zapisal, da „bo *Glas* nadaljeval z dozdanjo tradicijo poročanja in obveščanja slovenske javnosti po vsem svetu o namenih, načrtih, delu in stvaritvah SKA in njenih rednih ustvarjalnih članov, raztresenih po vseh kontinentih... Poročal bo o vsem, kar je poročanja vredno – bo, kot je bil, nekakšen barometer živosti in plodne dejavnosti Kulturne akcije na vseh področjih, kjer njeni redni člani – ustvarjalci delajo. Hkrati pa bo svojega bralca seznanjal tudi z občasnimi kulturnimi dogajanji in kulturno pojavnostjo v

slovenskem zamejskem prostoru, pa ne manj z vrednotami sodobne slovenske kulturne dozorelosti v matični Sloveniji. Skušal pa bo, kolikor mu pač skopo odmerjenih osem strani vsak mesec dovoli, zapisati vse vredne, pomembne dogodke v svetovni kulturni ustvarjalnosti.“

Januarja 1975, ko je stopila SKA v 21. leto delovanja, pa je Jeločnik ugotovil, da „slovenska kulturna ustvarjalnost v čezkontinentalnem svetu usiha“, ker „ustvarjalnega naraščaja, resnično znanstvenega in zavestno umetniškega – ni.“ Nasprotno pa je z zamejstvom: „Zamejstvo, posebno tržaški kulturni krog, je dalo v zadnjem desetletju slovenskemu kulturnemu in umetniškemu ustvarjanju določeno značajsko podobo, vreden zaklad, ki zgovorno priča o živosti in neusahljivem zagonu slovenske kulturne kreativnosti na pragu demovine – v svobodi.“

Veliko zadnjega letnika (XXIII., 1976) je posvečenega Cankarju: vsi uvodniki so zajeti iz Cankarja, ponatisnili so nekaj črtic in sami spregovorili o njem. Zadnja, dvojna številka za november in december poroča o delu v minulemu letu, o kulturnih večerih, o slikarki Marjanci Savinšek, ki živi v Parizu in je članica SKA, o filmu France Gorše v Kanadi, dalje prinaša uvod Mitje Mejaka za Balantičovo zbirko *Muževna steblika*, ki bi bila morala iziti 1966 pri Drž. zal. Slovenije v Ljubljani, Tine Debeljak se spominja 100-letnice rojstva prof. dr. Ivana Prijatelja, Vinko Brumen je priobčil esej *Misliti je treba*, končno je v poglavju *Da ne pozabimo poročilo o obsodbi Franca Miklavčiča in Viktorja Blažiča v Ljubljani*. Vmes so še drobne novice, slike in na zadnji strani vabilo za naročbo publikacij SKA v letu 1977.

SIJ SLOVENSKE SVOBODE v BUENOS AIRESU

V letošnji marčni številki (leto IX, št. 3, 15. marca 1977) je *Sij Slovenske svobode*, ki izhaja kot mesečnik v Buenos Airesu, ureja ga pa po smrti Rude Jurčeca sodelavec lista prof. Alojzij Geržinič, pod naslovom „Slabe usluge slovenskim interesom“ gosilal, razumljivo, da s svojega zornega kota, verski list *Družina*, ki izhaja kot tednik v Ljubljani, pa glasilo Slovenske kulturne akcije *Glas* SKA. Pisec ni podpisan. O našem listu se bere tole:

„Treba je spregovoriti tudi o *Glasu* Slovenske kulturne akcije, tiste ustanove, ki je bila označena kot cvet slovenske politične emigracije. Ob preobratu v njej nekateri niso verjeli, da gre za preorientacijo, misleč, da so po sredi samo osebni razlogi, ki se po sili lovijo le za izrazi. Resnica se je kmalu zablestela. Uradno glasilo, ki naj bi postalo po tedaj sprejetih pravilih samo organizacijski informativni organ izven vsake politike, je hitro pokazalo pravo barvo novega kurza. Takoj so se začeli iskati in propagirati stiki s politično brezbarvnim, emigraciji bolj kot (tako stoji v *Siju* - op. *Glasa*) ljubljanskemu režimu neprijaznim delom slovenskega zamejstva. Potem so se objavili spisi v obrambo vodilnega slovenskega teološkega oporekovalca dr. Truhlarja; dajal se je prostor protikomunističnemu emigrantu, ki je začel iskati sprave s slovenskimi komunisti in se odrekel ideji slovenske državnosti, za zatero se je prej zavzemal; najbolj navdušenih pohval so deležni levičarski, tudi komunistični kulturniki (Pasolino itako stoji v *Siju* - op. *Glasa*), Picasso, Neruda; Koblar in dr.) ne da bi *Glas* bralce opozoril na njihovo ne le krščanski kulturi, ampak obstoju celotne zahodne civilizacije škodljivo miselnost in delovanje; s posebnim poudarkom se navajajo misli in dogodki, ki naj bi nakazovali nespamet „desničarske“ skrajnosti, zlasti protikomunizma, saj *Glasu* je popolnoma zadosti nekomunizem. Najviše pa se je *Glas* povzpel z apologijo sokrivca slovenskega rododoma leta 1945 E. Kocbeka, rahločutno ga je branil pred napadi našega lista.

Zdaj je glasilo te organizacije, ki jo je ustanovila in jo vzdržuje protikomunistična emigracija, spet označilo naš list za ekstremističen, kot so pred njim to storili že drugi. Na eni strani so torej domači komunisti, katere seveda odklanja, na drugi pa vidi naše pozicije, katere je prav tako treba odkloniti. Po mnenju uredništva Glasa in njegovega sodelavca bo pravo stališče nekje vmes. A vmes je preveč možnosti, da bi smela emigracija plavati od ene do druge. Največ vmesnih točk je tudi takih, da jih emigracija ne sme sprejemati. Pluralizem, o katerem je bilo ob krizi v SKA toliko govorjenja, je zdaj uveljavljen tako

široko, da zajema tudi smeri, ki s protikomunistično emigracijo nimajo nobene zveze in so bližje levi skrajnosti kot „desni“.

Dostavek urednika Glasa SKA

Oba zapisa objavljamo brez pripomb. Bravci naj si sami ustvarijo mnenje o našem listu, kolikor si ga še niso. Na vsako tehtno vprašanje o zgornjih Sijevih zapisih bo urednik prav rad postregel z odgovori v Glasu.

V aprilskem Glasu smo objavili natis prvega dela daljšega kritičnega poročila o 3-4 zvezku revije Meddobje iz leta 1975, ki ga je v tedniku Svobodna Slovenija 3. marca 1977 zapisal dr. Tine Debeljak. Tokrat posredujemo nadaljevanje in sklep tega zapisa.

V pesništvu je zlasti poudarjen avstralski pesnik Bert Pri-bac s ciklom Polna vreča sanj s podnaslovom „razmišljanja o svetu, o sebi in o ženskah“. Štirinajst pesmi, ki kažejo tega istrskega pesnika dveh zbirk (Bronasti tolkač in V kljunu golobice) v novem razvoju. Prej izrazito religiozno-metafizična poezija dobiva že realistično obdelavo; iz teh pesmi diha istrska in avstralska pokrajina, realno življenje tudi včasih v grobi, vulgarni sodobnosti, pa vendar le z mislijo na „sodni dan“, na etično vrednost zemškega bivanja. Odlična moderna poezija! – Milena Merlak priobčuje cikel Brez naslova in še druge, med katerimi je nekaj izrednih impresij (Večer ob južnem morju, Porušeno pristanišče), pa tudi dobrih pesmi (Brez naslova, Noč v dežju). – Rakovčevi Soneti so svojstvene stvaritve. Čutiš svetovljansko poezijo z nenavadnimi originalnimi rimami (Ris), nove oblike soneta (Basen), toda miselno sem dojel le drugi sonet zaradi dopolnitve angleškega pripisa, užil pa v polnosti le prvi sonet Nema školjka, ki se mi zdi vreden prostora v antologiji. – Kramolčeva pesem je dobra impresija prav v takem slogu kot njegova platna. – Kos ima v tej številki poleg omenjene ohlapne prigodnice še Tri pesmi, lep plod resnično zavestne emigrantske poezije. Ali ni drugi del pesmi Ali nimaš nič drugega? naravnost motto antologiji emigracijske lirike?

Prvič je zdaj tiskan v Meddobju znani pesnik iz Severne Amerike Marjan Jakopič s ciklom Pesmi (4 pesmi). Pesnik Murnove in Golarjeve tradicije, iz katere poje svoje najboljše pesmi (Zeleni je Jurij, Kot pil bi medico, Kos se vrača), skuša zapeti v modernejši obliki (Jabolko, Žetev). Zadnjih pet pesmi predstavljajo božični cikel, med katerimi najlepša uspavanka (Mati Marija) kliče naravnost po uglasbitvi. V pevnosti je Jakopič nadaljevalec Sardenka. Jakopič ima pesniško občutje, toda preveč je očitno

(vsaj v teh pesmih) njegovo epigonstvo. – Nov pesnik v reviji je tudi v Argentini rojeni Andrej Rot z dvema pesmima (Tvojim čustvom, Ne misli). Kakor sem vesel prvega nastopa najmlajših, me boli, da so v obeh pesmih tiskovne in jezikovne napake, ki bi jih bilo treba popraviti in občutno kvirajo obetajoči debut. – Vinko Beličič ima dve kratki pesmi (V dolino, Slovo od gora), ter lepo prisrčno Temni se, temni. – Tine Debeljak pa je prispeval svoj prevod Slowackega najbolj znane pesmi Himna ob sončnem zahodu, ki jo je poljski emigrant zapisal pred 140. leti pred Aleksandrijo, slovenski pa prepesnil za svojo 30-letnico eksila.

V oddelku Kritike in presoje je obelodanjena odlična razprava prof. dr. Brumna o Vebrovem zborniku, ki je izšel l. 1972 v nemščini v uredništvu dr. Trstenjaka in izdaji dr. Trofenika. Ta presoja bistveno dopolnjuje Brumnovo razpravo o Vebrov v prejšnjem zvezku, s katero predstavlja enoto. – Dr. Brumen je tudi pisec sodobnega premišljevanja „Zakaj več ne pišemo?“, s katerim odkriva ta boleči problem, ki se že kaže med nami, in mu skuša odpo-moči. Zvezek zapira Lev Detela s pogledom na Pesniški eksperiment Vena Tauferja. Že sam Detelov esej je težavna razlaga, je – experiment razlaganja najnovejše pesniške struje v domovini, ki ga je težko razumeti, še vse manj razumljiva pa je poezija Vena Tauferja sama, ki je kot dokazilo gradivo dodana poročilu (6 pesmi). Za nas ima objava pomen kot informacija o tem, kako se razvija književnost doma in tudi, kako se kritiki trudijo, da bi jo nam napravili razumljivo. S kakšnim uspehom, naj presodi bravec sam. – Umetniške priloge (8) so posvečene zadnjim delom kiparja Franceta Goršeta, ki živi sedaj na Koroškem.

ustvarjalci ska

akad. kipar france gorše

Iz Sveč na Koroškem je uredniku Glasa pisal akad. kipar FRANCE GORŠE. Januarska operacija je uspela. Mojster je spet v polnem delovnem zanosu. Poslal nam je tudi kroniko o obisku, ki so ga pri njem in v njegovi sveški galeriji napravili slovenski akademiki s Tržaškega, na binkošno nedeljo 29. maja letos. Iz kronike povzemamo, da je na izlet h Goršetu pohitelo nad štirideset slovenskih izobražencev. Med njimi so bili tudi vidni kulturni delavci na Primorskem: slovenska pisateljica Boris Pahor in Alojz Rebula, škofov vikar dr. Lojze Škerlj, gospa Peterlinova, deželni poslanec Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, urednik Mladike prof. Marij Maver, pa profesorja Maks Šah in Sergij Pahor. Na Goršetovem vrtu je goste pozdravil s pesmijo sveški domači zbor pod vodstvom dr. Feiniga. Dobrodošlico pa jim je izrekel predsednik prosv. društva Kočna v Svečah, svetnik dr. Valentin Inzko, ki je opozoril na narodno

in kulturno pomembnost sveške vasi, saj so od tu sloviti Einspielerji, buditelji slovenstva na Koroškem. Zdaj v vasi s pomembno kulturno-zgodovinsko preteklostjo nadaljuje svoje umetniško delo kipar Gorše, od „vseh priznan kot domačin in spoštovan kot človek in umetnik“.

V imenu Tržačanov se je za sprejem zahvalil prof. Sergej Pahor. Goste je slednjič pozdravil kipar Gorše. Tržačani so si ogledali mojstrovno galerijo, ki jo je umetnik priredil v predelanim starem skednju. Tudi v Goršetovo ustvarjalno delavnico so pogledali. Med udeleženci je bila vrsta Goršetovih nekdanih učencev s tržaške gimnazije in liceja, kjer je po vojni nekaj let učil risanje.

V Kulturni akciji se veselimo pozornosti, ki jo umetniku Goršetu, našemu rednemu članu izkazujejo slovenski rojaki. Prepričani smo, da bo ob letošnjem mojstrovem življenjskem jubileju obisk njegove edinstvene galerije zares velik, kar jubilantu iz srca želimo.

VAŽNO SPOROČILO:

Naročnike naših publikacij in vse dobrotnike, ki gmotno pomagajo s svojimi darovi Kulturni akciji pri njenem delu za rast in ohranjanje slovenske kulturne svobode v zdomstvu, prosimo, da vsa denarna nakazila naslavljajo poslej le na ime novega blagajnika: ALOJZIJ REZELJ, Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina. Prosimo tudi vse naše poverjenike po svetu, da se ravnaajo pri obračunavanju za naše publikacije po tem sporočilu.

Stoletnik
dr. dr. JOŽE DEMŠAR

gospod katehet

KO so prve pomladne sape z barja med Gradom in Golovcem prav narahlo pljusknile skozi drgetajoče vibe ob Ljubljani do šempeterskih zvonikov – skoraj na Gregorjevo je bilo – in se je nabrekli prebudilo prvo popje gosposkih kostanjev, se je gospod katehet v starodavnem farovžu na sobotno zoro (daniilo se še ni, ker je bila ura rana, in gospod je izdavnja že pred prvim jutranjim sijem na nogah) mimogrede ustavil z očmi na koledarju. 12. marec. In zdi se, da se je nasmehnil in šepnil: Deo gratias – za novo pomlad!

Da je v tistem zahvalnem usmevu potegnil nehote črto pod sto pomladi in se prestopil v prvo svojega drugega življenjskega stoletja, se prav verjetno ni zmisli. Patinasto pridružen udarci ure iz zvonika najstarejše ljubljanske fare so ga klicali v svetišče. Ob kropilniku na desni strani pod korom je pokleknil, odprl častljivo baročno leseno spovednico, zadnjo v desni vrsti, prav pri vratih, si nadel štolo in sedel.

Gospod katehet je začel svoj stoprvi dan.

Tisto nedeljsko slavje za njegovih sto let, ki je bilo zaresen praznik slovenskega duhovstva, je zdaj že mimo. Gospod katehet se je pomaknil v ljubljansko poletje. Prej in poslej zvest svoji spovednici. Njegova nedeljska polenajsta maša je, kot je bilo zapisano, „že desetletja dogodek nedelje, pojem izbranosti...“. Njegova duhovniška beseda je sveža, sodobno ubrana, dojeta in zaželenja.

Kadar je v svoji življenjski zbranosti sam, se morda z nasmeškom zagleda v vezilo ljubljanskega mesta – umetniško plaketo; v pergament, kjer stoji, da je častni kanonik ljubljanskega kapitlja; na brzozavko Pavla VI.; na zlato zvezdo v priznanje „zaslug za narod“...

Na mizi je odprt album s procesijo podob s tistega marčnega jubilejnega maševanja na šempeterskem ol-

tarju, ko je v zboru slovenskih škofov, nuncija in mnoštva duhovniških prijateljev starega in novega rodu pred srenjo zvestih vernikov in nevernikov dvigal posvečeni Kruh in v božjo Kri spremenjeno vino in z drgetajočim glasom oznanil Šempetru in ljubljanskemu mestu in deželi Kranjski: „Glejte, moje Telo... Glejte, moja Kri...“ Še se mu kdaj pa kdaj kot od daleč nekje, kot v rahlem odmevu, prikradejo slavnostni spevi s kora. Stoletniku v čast zapisana in v zboru zapeta „Veselo, veselo zapojmo, v zahvalo, da Bog nam ohranja...“; potem se ji pridruži srebrna „Dajte mi zlatih strun...“, ki mu jo je pel njegov nekdanji ministrant Anton Dermota; pa spet slavnostna Zahvalna, ki jo poje vsa srenja...

Res, vse je že daleč mimo. Zdaj je samo še spomin. Prijeten. Ljubeč spomin. Kot je prijetno ljubeča vsa tista kopica pisem, brzozavk, vezil in trakov z zdaj že osušenega cvetja za njegov stoletni jubilej.

Gospod katehet stopa počasi, narahlo oprt ob palico, ki mu je zvest spremnik, ob farovski steni v opoldanskem soncu. Nasmejan. Dobroten. Morda zazrt v spomine. Morda pa v premišljevanju o življenju. O njegovih pravih vrednostih. O božjem v človeku. V vseh ljudeh. Tudi v tistih, ki božje tajé, morda celo ne vedo zanj. Za vse prošnja k Bogu: „Veš, gospod Bog, vsi so dobri... vsi, ki jih poznam in ki jih ne poznam... slabega nisem srečal v življenju... Tako med nama, veš gospod Bog, saj si menda za vse prišel... posebej za tiste, ki jim drči in jim zdrse... No ja, Bog pomagaj, zdrse pač... Nazadnje – zdrse. No ja, da se le poberejo... Saj vem, da se poberejo... Saj še nam zdrse... še nam zdrse... Vsi so dobri, veš... vsi so tebi odmenjeni...“

Tako je gospod katehet ob opoldanskem junijskem soncu ob farovškem zidu, ko ga pot peljá v šempetersko cerkev, da tam v hladu poznega ljubljanskega baroka pričaka vseh dvanajst, počasnih, še v delovni dan nekako slovesno zastavljenih udarjev ure v zvoniku. Tudi zadnjega, ki se, kot da se je nenada razgrnila težka, brokatna zavesa, navesi na prvo brnasto oznanilo z velikim zvonom: Angelus Domini nuntiat Mariae... Takrat se gospod katehet pokriža in zmoli v šepetu, v nekakšnem usmevu, s priprtimi očmi... Tako-le pred katedrom, ne v cerkvi je molil z nami paglavci Angelus, kadar nas je veroučna ura zatela v opoldansko pričakovanje šolskega zvonca, ki se je bil oglasil skoraj po tistem... Tako, res.

Kdo ve, če se spominja gospod katehet, v opoldanski zbranosti tega svojega sto in enega poletja v hladu šempeterskega baroka tistih katehetskih dni na ljubljanski vladnici... Tam v drugem petletju dvajsetih let...

* * *

Majski šumot na Komenskega ulici. Visoka, odprta okna v pritličju. Zadnja tri, prvi razred. Z rahlo sapo se ponuja v vadiško poldne kričanje z dvorišča. Seveda, tretji razred, pa telovadba... Učilnica je prazna. Med prvim in tretjim spet tri visoka okna: drugi razred. Naše klopi.

Reichov Tonček je iz torbe izvlekel vžigalično škatljico. Napol smo se zagledali k njemu: iz srednjih klopi. Prav počasi odteza odvršje. Zamolklo bakreno obarvan mrelja v škatljici majski hrošč. Na krpi kostanjevega lista. Tonček pridvigne škatljico. Tako menda tja do brade ali kaj. Pridržujemo dih. Ne vsi (ker ne gledamo vsi Tončka; le najbližji). Z levico drži škatljico, desnico pa je zgrbil v nekakšno kepasto vzmet, kjer sta palec in kazalec sprožilo, kot če frkneš frnikulo... Hrošč mrelja in se nateza... verjetno čuti prostost prav blizu... komaj za rahel odmet... Tončkov kazalec se je napol kot puščica na tetivi... narahlo iztegne levico s škatljico in frene z desnim kazalcem v krhko dno. Hrošč se dvigne kot izstreljena raketa. Razpne krilca. Zakroži po razredu... Glave so se dvignile. Oči spremljajo živalico, ki se v gibkem zavoju spusti pred tablo – gospodu katehetu prav na drobno katekizemsko knjigo.

Ta gospod katehet! Še trenil ni. Z odprto knjigo v roki je živalico zanesel k oknu in jo položil na kostanjev list, ki se je primulil skoraj v učilnico...

Zdaj bo, je bilo v slutnji. Pa ni bilo. Tonček se je pomulil in se zategnil v klop. Mi ob njem smo se

zgrbnili v nekakšno ponujano zavzetost. Pridnost in poslušnost sta tako žareli z lic in iz oči, da sta prav krepko prevpili še tisto malo sonca, ki se je drenjalo skozi kostanjevsko košatje pred okni.

Kakšni pridni učenčki. Tonček je prav gotovo med ta-
pridnimi. Kaj bi ne bil, saj tisto s hroščem smo si
bili izmislili. Kje bo Tonček prinesel hrošča v šolo!
Pa da bi ga frcnil v gospoda kateheta!

Trenutek ali kaj po tisti hroščevi avanturi, ki je
imela drugačen konec, kot si ga je bil domislil Ton-
ček in smo ga upali pobje ob njem, se je v majsko
brnenje oglasil šenklaški taveliki... trenutek za njim
šempeterski... kot v odmevu nekje s severnega konca
prilikavi tenorist od Srca Jezusovega... potem je
zazvonilo z vseh štirih vetrov. Kakšna simfonija maj-
niškega poldneva!

Takrat je gospod katehet zaprl katekizem.

„Zdaj bomo pa molili...“

Angel Gospodov... Pa prav zbrano. Vedi Bog, če ga
še kdo od nas tako zbrano moli. Verjetno ga sploh več
ne molimo. Mnogi iz tistega drugega razreda so se
že odselili: nekateri na žale, nekateri pod mahove in
skalne ruše po kranjskih gozdéh, nekateri so omahnili
pod južnimi in severnimi zvezdami... nekateri še
omahujemo v vetrovih, doma in po svetu... kjer
opoldne čuješ le avtomobilske fanfare, ropot vlakov,
škripanje žerjavov in rezke krike z vseh strani nave-
šenih popevkarjev-kričačev... Kdo bi molil v tak-
šnem šumotu, ko se mudi in spet mudi in spet in
spet mudi...

Morda res samo gospod katehet še moli, moli Angelus,
za nas. Ker nas je imel rad. Preprosto: ker smo mu
bili prirasli k sreči.

V bronasti drget šempeterskega tavelikega zvona se
vklepa šepet katehetove molitve.

Angelus domini nuntiat Mariac... za nas, ki nas
je imel rad. Ker smo katekizemske resnice preganjali
s hrošči. Ker so se kostanjevi cvetovi tako opojno
razkošno ponujali pred odprtimi okni v ljubljanski
vadnici.

Angelus Domini...

* * *

Za prvo obhajilo nas je pripravljala lep mesec in čez.
Kdo pa nas bo, če ne gospod katehet? Drugi razred.
Za 24. maj. Osemindvajsetega leta. Pri Ničmanu nam
je nabral spominske podobe, kjer je zapisano „Spomin
prvega sv. obhajila“... spodaj ime... dan... leto.
Niže dol bi bil moral pristaviti še svoj dopis. Pa ga ni.
Iz skromnosti. Ker je mislil, da je praznik le naš.
Pa je bil takisto njegov. Pa še kako njegov.

In kot za smolo se je tisto majsko jutro cedilo izpod
zaoblacenega ljubljanskega neba. Toliko, da brez dež-
nika nisi mogel v Marijanišče (tam smo vadničarji
doživeli prvo obhajilo). Pa še v belem smo bili. Ma-
trozen obleke, kot so vedele mame. Pa z matrozen
čepico. Z modrim plastronom. Ki ga je mama šivala
in ravnala celo noč, tja do jutra... Pa nove čevlje.
Pa bele nogavice. Pa svečo, ne ravno taveliko (četudi
sem se bil namrdnil, ker ni bila tavelika), ki jo je
bila teta menda prejšnje popoldne kupila pri Dolencu
v Wolfovi. (Ko sem jo zvečer prav narahlo pobožal,
je zadišalo po medu. Pri Dolencu je zmeraj dišalo po
medu. In sveče tam od Dolence so tudi dišale po medu.
Še zdajle ob spominu zadiši po medu...). Mama mi
je posadila mornariško čepico na glavo. Pogledal sem
se v ogledalo in neznansko mi je godilo, ker se je na
čelu v zlatih črkah na modrem dnu bralo: New York...
(kot da bi me bili že takrat podpečatili za ameriški
dolčas). Zavili so me v očetovo pelerino, mama me
je stisnila pod dežnik. Za izjemo, ker je bil obhajilni
dan, sva pred šempetrom sedla v tramvaj, ki je ob
Ustjarjevi apoteki zavil do mostu in se ustavil ob kosta-
njih na Ambroževem trgu. Kakšno doživetje: s tram-
vajem k prvemu obhajilu. Kakšna gosposkost. Tanobel,
kot smo jim pravili, so se pripeljali z mamami v ko-
čijah, da pred marijaniško ograjo res nisi mogel ne
naprej ne nazaj... Ampak šempeterčani nismo bili
med tanobel... Tramvaj.

Sveče smo držali v začetku kaj ponosno, ko smo po
marijaniških hodnikih motovili v kapelo. Ki se je
kar majala v luči. V rožah. Po bezgu je dišalo. Po
nagelnih. Vrtnic se ne spominjam.

Pred nami je šel. Droben in nasmejan. Ker je vedel,
kam nas pelje. Prav verjetno je bil zanj to največji

dan v letu. V vseh tistih letih od začetka prve vojne,
pa tja do dvaintridesetega. Profesor in katehet na
učiteljski. (Kako tuje se čuje: po naše se je reklo
preparantija...). Katehet na vadnici. (Prav smo rekli:
v navadnici...). V belem, naškropljenem roketu. Brez
štole. Prvi par je vodil za roko. Drugi smo se nadro-
bili neznansko zbrano za njim. Med špalirjem mam in
tet in bratov in sestic, pa marijaniških sestrá (naj-
lepša med njimi je bila s. Estera; pobje smo bili
zagledani vanjo kot v Sneguljko...).

Pred kapelo se je procesija zataknila. Gospod katehet
se je prestopil ob nas. Z radostnim pogledom je obšel
kar dolgo vrsto belih parov; kako podobni smo si bili.
Tanobel in tanenobel. Vsi v belem. Beli mornarji, kot
nas je bil nazval rajni prelat Kalan, ki nam je maševal
in nas obhajal. (Gospod katehet je samo asistiral. In
z nami obnavljal krstno obljubo.)

Sestre so tako angelsko lepo pele, da je šlo mamam
kar na solze. Nekatere so zares jokale. Očetje so se
držali bolj moško. Kot se spodobi. Bratci so nas pa
zavidali. In sestre so trzale z glavami.

Bil sem v tretjem paru. Z Reichovim Tončkom. Ko
se je gospod prelat ustavil pred menoj, mi je zlato
z njegove kazule tako zaprlo sapo, da še ust skoraj
nisem odprl. Ob njem gospod katehet. Z zlato pateno.
Nasmejan, od ganotja z nekakšnimi rahlimi rožami v
licu. Prvo obhajilo. Kdo bi ga pozabil.

Koliko jih je šlo takšnih prvih obhajil mimo gospoda
kateheta. Sto in sto in spet sto, pa še sto! Vedi Bog,
če se gospod katehet zmislil na tisto naše majsko, de-
ževno prvo obhajilo. Ki je bilo zares enkratno. Zdaj v
drugih svetovih in pod drugačnimi zvezdami narahlo
diši po domotožju. Po ljubljanskem maju.

Pa tista drobna pojedina v marijaniški obednici. Kak-
šno slavlje. Kakšno zaresno zadovolje v očeh tega drob-
nega, zardelega, za vse prizadevnega gospoda kate-
heta.

S Tončkom sva sedela drug ob drugem. Marijaniške
sestre so nam točile vročo čokolado v porcelanaste
lončke. Pred nami se je z obloženih pladnjev smejala
potica; piškoti; zapognjenci; krofi... Še se vidim, kako
drugič nesem lonček k ustom. Prav takrat je Tonček
stegnil desnico po kosu potice. In me čisto brez spo-
ročila sunil v komolec. Jaz pa lonček. Lonček pa iz
rok. In kadeča se čokolada na bele mornariške hlače,
na bluzo. Krepek odbrizg pa na Tončka.

Mame pa vrišč. In kakšna škoda. In zakaj ne paziva.
In prav danes. In za takšno slavlje. In obe mami sta
jokali. (Zakaj, pa še danes prav ne vem. Saj nazadnje
se čokolada lahko tudi mamam razlije po obleki. Pa
Tonček me je trznil prav po nerodnem. Ne nalašč.
Res ne vem, zakaj jok in taka neznanska žalost na
sam obhajilni dan. No, mame že vedo. Mame zmeraj
prav vedo.)

V tistem je mimo prineslo gospoda kateheta. Prineslo,
ker je delil obhajilne podobe. Mame pa k njemu. Naj
le pogleda. Pa kakšna nesreča.

In gospod katehet se je res zagledal v tisto mojo in
Tončkovo nesrečo, ki jo je marijaniška sestra posku-
šala zabrisati z belim prtičem. In zdi se mi, da je bilo
tudi gospodu katehetu neznansko hudo (a če se prav
spomnim, mislim, da se je narahlo smehljalo...). Vsaj
zdelo se je. Že zaradi najinih mam. Kar ni vedel, kako
naj se obrne. Nazadnje pa je ponudil obe obhajilni
podobi. In prav ljubeznivo pridal: „Saj dušici sta či-
sti... kaj bi drugo!“

Mamam je kar odleglo. S Tončkom sva se pa spogle-
dala, ker nisva prav vedela, kaj naj bi bilo tisto čisto
v dušicah brez čokolade...

Ej, gospod katehet! Naše prvo obhajilo. Saj dušice so
čiste...

Kakšna vera. Nezmakljiva. Vera v dobroto. V člove-
kovo. Kot tista ob spovedi, ko mu našteješ devetin-
devetdeset taglavnih grehov (drugih devetindevetdeset
si najbrž pozabil, ker se ti niso zdeli taglavni), pa
poprosiš za odvezo, pa ti pravi skozi linico šempetrske
spovednice:

„No, saj vi boste tako dobri ostali...“

Kako bom ostal dober, ko sem pa grešen človek. Reva.
Negodé. Šema. Smet. On pa verjame, da sem dober in
da bom dober. Sploh so vsi ljudje samo dobri. Gospod
katehet pozna samo dobre ljudi. Zanj ni slabih. Vsi
smo božji.

O sancta simplicitas!

Gospod katehet, ko molite Angelus, vklepite nas v svojo molitev!

* * *

Zdaj je ura zgodna. Na južno nebo so se posedle Tri Marije. Jupiter se je zakraljeval v razkošno spretegnjeni plašč modrikato osenčenega neba. Na levo na jug se drobčen, v neznanski dalji svetlika Južni križ. Tu je tretja jutraj.

Pri šempetru se je stara ura, ki bije življenje in nehanje kdovekolikim rodovom, odkrnila v sedmi udar. V jutranji Angelus.

Iz spovednice se je na palico oslonjen potegnil gospod katehet. Se prekrižal. Zase in za nas. Ki smo šli skozi njegove roke prvega katekizma in nauka o božjem in prvih obhajil. Za vse. Ker smo mu ljubi vsi. N hče

bolj. Nobeden manj. Za vse enako. Za tiste, ki so zdaj gospodje. Pa za tiste, ki nas je pognalo na tuje, ki nismo gospodje. V njegovi molitvi smo pridruženi vsi.

Vsi. V tem stoprtem letu našega gospoda kateheta. Gospod katehet!

Krščanska hvala za tiho lepo misel vaše molitve. Za vaš katehetski žegen. Na našo pot sije kot drobna lučka. Kot davna obhajilna svečica iz marijaniške kapele za naš praznični majski dan.

Tudi pod Južnim križem nas spremlja vaš žegen, gospod katehet. Naj vam je to zatrdilo prav drobčen cvetec v razkošje domačih šopkov za vaših sto pomladi!

nikolaj jeločnik
vaš šolar z ljubljanske vadnice

s praga domovine

draga 1977

Enajstič se bo slovenski izobraženski zbor zbral 3. in 4. septembra letos v Dragi – od lani naprej na tržaških Opčinah –, v premišljevanje in razpravljanje o slovenskem trenutku. Draga '77, kot so jo poimenovali prireditelji (Društvo slovenskih izobražencev v Trstu in prijatelji) bo letos odprta v tri vodilne smeri k istemu cilju: v smer slovenstva – v smer humanizma – v smer krščanstva. Te kažipote so prizadevni prireditelji v posebnem vabilu, ki so ga razposlali po svetu, pod naslovom „Skozi slovensko klesidro“ takole utemeljili:

„Draga se je zazrla v to trojno smer od svojega začetka. Če jo letos zapišemo kot geslo letošnje Drage, gre samo za eksplisitacijo duhovnega razpoloženja, ki se že deset let javlja v organizirani kontinuiteti pod slovenskimi zvezdami.

V smer slovenstva. Iz majhnonarodne razbolelosti v zavest človeške in kulturne enakopravnosti s komerkoli.

V smer humanizma. To se pravi v smer potrjevanja tistih zlahtnih vrednot, do katerih se je v tisočletjih dokopala evropska zavest in ki danes vsaj teoretično pristaja nanje široka miselnopolitična fronta... vrednot, ki gredo od temeljnih človekovih svoboščin... tja do idejnega političnega pluralizma.

V smer krščanstva. Ob najširši sprejemljivosti za druge idejne dejavnike namreč Draga ostaja tribuna, ki jo idejno in tehnično organizirajo slovenski kristjani. Zato ostaja njen nazorski kvalifikator krščanski, katoliški, koncilski. Draga hoče v slovenskem prostoru pričevati za nenadkriljivo sporočilo evangelija in za nadzgodovinsko poklicanost človeka.“

Kaj dejansko „Draga“ je, zadeto utemelji uvodni zapis v letošnje povabilo:

„Draga ne samo da ni, ampak tudi noče biti tribuna neke več ali manj lagodne, več ali manj statične, več ali manj alibijejske strokovnosti. Hoče biti tribuna duha: postaja za merjenje smeri in sile vetrov, ki strujajo skozi slovenski prostor, še prej skozi glave in srca kakor skozi sociogospodarstvo.“

Svojski poudarek bo dal letošnjemu izobraženskemu srečanju na Opčinah slovenski zdomski škof dr. Alojzij Ambrožič iz Toronta (Kanada), ki bo v nedeljo zborovalcem maševal in tudi predaval.

Sporod se bo začel odvijati že v petek 2. septembra popoldne na tiskovni konferenci v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu, kjer bo predstavitev letošnjih predavateljev. Draga '77 bo kot lani zborovala v parku Finžgarjevega doma na Opčinah. Slovesna otvoritev bo v soboto, 3. septembra, ob petih popoldne z nastopi javnih predstavnikov. Takoj nato predavanja „slovenska misel, vzpluj“. Predavatelj, predstavnik mlajše generacije, ki bo prvič nastopil na tem zboru, se bo ob 40-letnici smrti narodnega mučenca Lojzeta Bratuža, zazrl v veličino primorske odpor-

niške tradicije in se zagledal v snovanje slovenstva bodočnosti.

V nedeljo, 4. septembra, ob devetih bo maševal škof dr. Ambrožič, ki bo po maši zborovalcem govoril o temi „Luči in sence v pokoncilski prenovi“. Deset let po II. Vatikankumu se je pokoncilska prenova v Cerkvah razmahnila na teološki, liturgični in ekumenski ravni in zašla tudi v tesni, ki jih v ekstremih zaznamujeta Lefebvre in Küng. Znano je, da mladi slovenski zdomski škof družji v sebi teološko strokovnost in odprtost kulturi in času.

Popoldne bo tretje predavanje: „Med srhom kapitala in žarom evangelija“. Peradavatelj, ki bo tudi prvič nastopil v Dragi, bo razkrival podobo dveh novih zemlj: Marxove in Kristusove.

Po vseh predavanjih bo debata.

Prepričani, da bo tudi letošnja Draga '77 pobudila krepek odzven za državno mejo in v svobodnem svetu, se slovenski kulturni delavci v zdomstvu veselimo te slovenske prizadevnosti njenih prirediteljev. O pomembnem izobraženskem zboru, ki bo na pragu domovine svobodno govoril o slovenski in človečanski problematiki, bomo septembra objavili poročilo posebnega poročevalca našega lista, ki bo na zboru prisoten. Ne dvomimo, da se bo tudi letošnjega srečanja na Opčinah udeležil prenekateri v Evropi živeči redni član Kulturne akcije, kot so nas do zdaj vidno predstavljali na teh shodih starosta naših ustvarjalcev akad. kipar France Gorše in mnogi drugi naši člani.

LITERARNA NAGRADA „VSTAJENJE“ 1976

Letošnjo tržaško literarno nagrado Vstajenje je prejel pesnik ŠTEFAN TONKLI za pesniško zbirko NA KRIŽ: POTJU CEST STOJIM, ki je izšla v Gorici leta 1976 s psevdonimom Niko Kotnik. Nagradna komisija, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, rav. dr. Anton Kacin, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar Rebulova se je sestala h glasovanju 4. aprila letos in je podelitev nagrade utemljila z uvidom, da „Štefan Tonkli spremlja s pesmijo slovensko zamejsko življenje že skoraj pol stoletja... njegove pesmi so odraz trpljenja primorskih Slovencev, a tudi vere in upanja v boljše čase... poglablja se v vprašanja smisla življenja in zadnjih skrivnosti... iz njegovih pesmi odseva zvestoba slovenski zemlji in rodu.“ Pesnik je, kot je zapisano v utemeljitvi nagrade, „izšel iz ekspresionistične generacije, a ubral zaradi razmer lastno pot k stvarnejšemu umetniškemu izražanju.“ Komisija dostavlja, da velja nagrada kot priznanje pesniku za njegovo življenjsko delo.

Podelitev nagrade je bila 18. aprila v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu. Denar za nagrado je spet poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

Nagrajencu pesniku Tonkliju, ki je velik prijatelj Kulturne akcije, iskreno čestitamo k zasluženemu priznanju.

vladimir kos

dnevi med majem in junijem 1976

Maja in junija 1976 je pesnik Vladimir Kos v Tokiu zastavil pismo uredniku Glasa. Ob pisanju je zapisal obliko dnevnika. Zaznave v njem so vredne objave tudi po dobrem letu. Naslovili smo ga Pismo-Dnevnik iz Tokia. Predstavljamo ga bralcem v celoti. Drznili smo si izpustiti le obrobne, docela osebne glose.

15. maja

Na belo nedeljo si mi napisal dolgo pismo v Tokio. Bog povrni! In naj dodam z angleškim pesnikom Martinom Bellom (iz pesmi Pismo prijatelju): „Hvaležnost, dá, je na pravem mestu. Kako me zmeraj tvoje znanstvo dela srečnega!...“ Zakaj so tvoja pisma tako zanimiva? Zaradi življenja, ujetega med vrstice in sproščenega ob branju. „Regnica ni le bolj čudovita kot povest, celo čudoviteje pripoveduje. Zavest, da se je stvar dogodila, daje besedam zvok in se dotakne srčnih strun, in tega še tako pričarana povest ne zmora.“ (Somerset Maugham, Piščev notes).

Veš, spomnil sem se F. Scotta Fitzgeralda, kako je rotel Ernesta Hemingwaya, pred točno 42 leti, naj mu pove, kaj je doživel ob (Fitzgeraldovi) knjigi „Kako je rahla noč“ (Tender is the Night)... Tudi jaz sem bil radoveden – in v tem tiči ta primerjava, ne v zgoraj omenjenih umetnikih – pisal sem novelico tako, da mi je bilo 51 odstotkov srca v prostoru in času povesti, 49 odstotkov pa je bilo kakor skladišče polno upanja, da bo morda povestica zgrabila vsaj mlajšo generacijo, ki bo rajši segla po Meddobju, ki jim pripoveduje na tak način. (V. Kos misli tu svojo novelo „Ignatius Summarcall“, objavljeno v 2. zvezku 14. letnika Meddobja, ki je dosegla tretjo nagrado na 1. literarnem natečaju v spomin dr. Ignacija Lenčka – op. Glasa). Mika me, da s takšnim pripovedovanjem nadaljujem. Ne zaradi dolarjev; zaradi doživetja, ko stopam skozi deželo in čas in se srečavam z ljudmi tako, kot je dano le človeku. Vsak dan bi rad pisal, pa ne morem. Učenje na univerzi mi omogoča financiranje mojega socialnega dela, socialno delo pa zahteva neprestano menjajoče stike z dejanskimi in bodočimi dobrotniki. Dobro razumem Tvoje vrstice o duševnem pritisku, ki ga izvaja dnevno delo, včasih se človek vlačil k pisanju in z vsemi svojimi čuti zaznava šepet počivanja, nedela, pozabe; in včasih tej skušnjavi podležem.

Uganil si, da je bil pokojni dr. Ignacij Lenček moj profesor. A še z večjo hvaležnostjo se ga spominjam kot duhovnika, ki me je prišel tolažiti v zapor na ljubljanskem Gradu, kamor so me vtaknili gestapovci, ki so me nameravali obsoditi na Dachau. Vso svojo moralno teologijo je rabil za mojo zaščito, tako da me osamljena zasliševanja niso več tako plašila. Da se ne predajamo obupu, smo vsak večer prirejali koncerte – mislim, da nas je bilo v eni sobi zaprtih okrog deset. Včasih so mimo zamreženih oken leteli zavezniški bombniki. Nekoč smo čuli tisti živčni šepet – tisto blazno mrmranje –, ki spremlja padanje bomb... tisti trenutek ko mnogi umrli v Šentvidu, tudi moj prijatelj zdravnik dr. M. z vso družino je našel smrt pod bombami. Ali so letala merila na Grad in – kot se je tolikokrat zgodilo – zgrešila cilj za kak leteči milimeter? Bog ve.

Omenil sem naš primitiven orkester v ječi. Zdi se mi, da je višek muzikalnega doživetja in odkrivanja v sintezi instrumentalne glasbe in človeško ubranih melodij. Juan G. Roederer v svoji razpravi „Uvod v fiziko in psihofiziko glasbe“ meni, da je razlika med glasbeno dovzetnimi in nedovzetnimi ljudmi od dotika z isto določeno glasbo ta, da spominski živčni mehanizem glasbeno nedovzetnih ljudi ne more privzeti novih glasbenih enot, ki bi s „starimi“ šele lahko ustvarile in odkrile novo serijo glasov, ki ustvarjajo melodijo. Poznam japonsko gospo, ki zaradi poškodovanega osrednjega ušesnega mehanizma glasbo doživlja kot zapovrstje neznošno neprijetnih glasov in ki je docela zadovoljna z govorico, recitacijo, ki je v zvezi z govorjenjem... Sicer pa ugotavlja denverski profesor Roederer tudi, da se še skoraj nihče ni dotaknil vprašanja, zakaj doživlja človek glasbo kot dinamiko glasov v določeno smer, v območju določenega merodajnega zvoka, ki zahteva podreditev ostalih zvokov od začetka do konca. Baje tudi kiti in delfini prepevajo, a njihova glasba ne pozna razlike v tonih; je le nekakšno prelivanje iz glasov

v glasove, na kar človek glasbeno ne more reagirati. Je treba sem prišteti tudi ptičje petje. F. Schuyler Matthews v svojem Naravoslovnem priročniku o ptičjih in njihovi glasbi prikaže ptičje petje z glasbenimi notami na pentagramu in večkrat odkrije sličnost s kakšno zadosti poznano melodijo...

17. maja

Danes je ponedeljek z vlažnotoplami oblaki; ne vem, kdaj bom končal to pisanje. V soboto sem bral japonskega pesnika Busona, iz druge polovice 18. stoletja, pesem haiku, japonsko, a po naše zapisana kot „Tagajasu ja – tóri sae nakanu – jama kage ni.“ Besede pomenijo tole: (Kmet ali kmetje) obdelujejo zemljo – (a) ptič niti eden ne poje – v gorski senci (to je: v senci, ki jo meče gora v soncu zgodnje pomladi). Lahko bi pesem prepel takole: „Tiho, tiho delajo na polju, kje so ptički? Gora meče senco v prst.“ Ko sem pesem doumel, sem upal – čisto naravno se mi je zdelo –, da pesem ne bo nikoli ilustracija za življenje zdomcev: da bodo naši ljudje zmeraj imeli pri svojem tolikokrat tako težavnem delu pevce in pripovedovalce, ker človek ne živi samo od dela, marveč tudi od vsake lepe besede. Vse naše zdomske knjige in stvaritve bi morale imeti podnaslov: Uvod v polno življenje. Nekdo pri SKA bi moral postati nekakšen trgovski potnik za kak mesec dni in obiskati sleherni slovensko hišo in naselje z aktivko polno knjig, revij in časnikov za mlade fante in dekleta... in za odrasle... Prijazno in prikupno bi jih moral nagovoriti, da del štednje za bodočnost vtaknejo v duhovni kapital, ki ne pozna borznih padcev, le padce duše...

19. maja

V Aerologu št. 1 sem mislil na zbirko pesmi, ki sem jo bil poslal iz Irske in ki je obležala v miznici pok. g. Jurčeca (?) – morda pa jo je predal dr. Debeljaku? – in ki sem jo bil večkrat prosil, da mi jo pošlje v pregled in v popravek; imam namreč osebne zapiske z Irske in ker je namen lepa pesem, se mi zdi prav, da tisto zbirko še enkrat pregledam in popravim, ne da bi jo bistveno spremenil. Ta prošnja predpostavlja, da rokopis res razpada v kakšnem predalu; če je medtem zdrknil v koš ali sicer našel zaposlitev v obliki zavijalnega papirja, je seveda tudi prav in pomeni „dokončno rešitev“ te moje stare prošnje. (Urednik Glasa je že pred časom pisal dr. Debeljaku in ga povabil, naj omenjeno pesnikovo zbirko, ki je menda pri njem, pesniku pošlje. – op. Glasa).

Kar zadeva nameravani tisk v Meddobju pesniškega cikla „Z otoške postojanke“ (ciklus je pesnik poslal uredniku Glasa, da ga pripravi za morebitni natis v reviji – op. Glasa), lepo prosim: daj komu prej brati te pesmi; tako uvedeš vsaj minimalno predhodno kritiko in vržeš v ogenj, kar ni dovolj dobro. Stori to, prosim, iz ljubezni do kvalitete, ki se mora neprestano boriti s kvantiteto: ena dobra, to je, lepa pesem je več vredna kot deset povprečnih, dvajset podpovprečnih in trideset (in več) neprebavljivih... Ne vem, kako je z drugimi pisci, a meni je kritika – in samokritika, kadar ni (več) kritikov – pomagala graditi.

Naša statistika: na Japonskem so leta 1972 izdali 26.561 knjig in 10.805 revij. Vse te knjige se pa med seboj strastno razlikujejo. Mislim, da imam najraje na svoji polici knjigo z rumenkastim papirjem in lepim črnim tiskom; oči postanejo težke od prevelike beline; in trudne od trdih, nedoločenih tiskarskih znamenj... Največ knjig v letu 1972 je izdala država kot uradne publikacije. Tem slede knjige s sociološko vsebino (4612 knjig); njim povesti in pesmi (4094 knjig); na četrtem mestu je tehnika s 2388 knjigami, na petem 1727 knjig zgodovinske vsebine, naravoslovje in trgovina sta si skoraj enaki po številu; razveseljiva pa je številka 1158 knjig o filozofiji. Med zadnjimi tremi je še 1479 knjig o različnih panogah umetnosti. Knjige z mešano vsebino in knjige o filologiji ne

presežejo števila 500; ni pa izšla prav nobena knjiga, ki bi se posvečala izključno ženskemu vprašanju, ali pa problemom mladine in študentov. Mladinske knjige so dosegle število 1321. V istem letu 1972 je bilo literaturi posvečenih 1164 revij: tu so štete celoletne publikacije, ne le posamezne revije. Od teh pa se je 57 revij posvečalo problemom žene, mladih ljudi nasploh, pa seveda študentov. V istem letu so Japonci natisnili čez 55 milijonov časnikov...

V prvi polovici leta 1974 so najbolj kupovali knjigo „Nos-tradamusova silna prerokba“. Knjigo je pripravil – po naše izgovorjeno: Cutomu Goto. Zraven so ljudje požirali tudi knjigi „Tajna Kokuri-jevim“, ki jo je napisal Tošijo Nakaoka, pa „Uri Geller“, ki razpravlja o nadčutnih silah v človeku. Jeseni 1974 so najbolj prodajali dva prevoda v japonščino: P. Buckovo „Jonattan Livingston Galeb“ in F. Forythovo „Archiv Odessa“. Ena največjih japonskih založb Sansēdo je oznanila finančni zlom: zaradi dolgov, ki so navrgli 5200 milijonov jenov, kar na kakšen resen obraz lahko pričara droben smehljaj. SKA se še zmeraj bije med valovi, četudi ji včasih vihar za kak trenutek

iztrga krmilo iz trudnih rok. Kar me spet spominja na preprosto lepo pesem japonskega pesnika Gonsūja (umrl je 1722): „Kogarāši no hāte uā āri kēri ūmino otō“, prozaično povedano: „Zimski vihar se stopi z ritmičnim bučanjem morja“; poetično (in bliže pesnikovemu srcu) pa se sliši: „In slednjič je tudi zimski vihar – v zibeli – s kriki morja.“ V japonskem izvirniku besedica „hāte uā“ pomeni cilj določenega dejanja, dogodka, lahko pa tudi izraža končno stanje; v prvem primeru sem se poslužil dovršnega glagola, v drugem pa besedice „(in) slednjič“. Tudi beseda „zibel“ ni za lase privlečena (bolje rečeno: za ribiške vrvi): āri kēri izraža redno ponavljanje, v našem primeru bučanje morja.

22. maja

Pri vas bo zdaj kmalu zima... (pisec misli argentinski letni čas, kjer se zima začne 21. junija – op. Glasa). Naš glavni otok Hónšu se v smeri severovzhoda precej zoži, z ljubko posledico čudovitih zalivov, pa tudi divje bobnečih zimskih viharjev, ki se zde, da hočejo vsak dan novo invazijo v ribiške naselbine: te se s svojimi velikimi strehami preplašeno stiskajo v gručo, z očmi na tleh...

KER • ČE • KO

*Drevesa sōro, kōbuši, suō. In vrbe
In grmi réngjo v češenj rožno bel koncert:
na odru ribnika in z vstopnico hladu.
Ker najino srce se mora znati dati.*

*Morda pa niso prav povezane besede,
ker veter čaka v starem ločju hrepenenju
na zvon Vstajenja, blagoslovljajoč nemir,
ko najino srce si upa praznovati.*

*V zelenkasto – rumeno – belo razodetje,
v glasove barv spreminjanja, v aprilsko luč,
v živeče slike vrisk, kjer čas je njen okvir –
če najino srce si ptičkov zna izbrati.*

Drevo sōro je iz drobnih, čisto belih cvetov; drevo kōbuši pa iz velikih, belo kremastih. Suō ima cvetove višnjeve barve. Čul sem, da v Italiji te cvetove imenujejo Judeževe solze... Naslov pesmi je tokrat iz treh enozložnic – kot da se me je prišla kitajsko-japonska navada povezovanja glasov v zloge. Grm réngjo – vse je zapisano za našo izgovorjavo! – je baje s Koreje; vsaka njegova veja je polna zlatorumenih cvetov, ki z rožnatimi češnjami ustvarjajo simfonijo v veseli svetlobi.

Pesem sem napisal ob ribniku Zenpūkudži. Tam blizu je bil njega dni budistični tempelj Zénpuke, če se ne motim, svetišče Dobrih del in sreče. Lahko bi seveda prevedli tudi: Po dobrih delih – k sreči. Morda je ta varianta pravilnejša, ker gre za staro besedo iz časa, ko so precej posnemali kitajski način pisanja in izražanja. Aprila je bilo, na glavnem otoku so zdaj češnje odcvetele, na severnem otoku Hokkaidō pa šele cvetó. In pesem, ki skuša obesiti na steno srca sliko o ribniku v velikonočni pomladi, je naravnost v nasprotju z razpravo, ki jo je napisal japonski budist Fūmio Māsutani s naslovom „(Znanstvena) Primerjava budizma in krščanstva“ (Tokio 1957).

Mož prikazuje našega Gospoda budistično. Tako trdi na primer (str. 46): „Pri Jezusovem nauku gre splošno za to, da je naš svet greh in smrt, nebesa pa večno življenje.“ Malo prej (str. 45) se mu zdi, da gre Budi za to, da je naš svet eno samo vsesplošno trpljenje, resničen mir spada k „drugemu svetu“. Na str. 35 pravi, da je Jezus „odločno zahteval od človeka, da se odpove polno živertemu družinskemu življenju“. Šesto od celotnih 18. poglavij obravnava „Pot k nirvani (svobodi)“; sicer citira Pavlovo pismo Rimljanom (1, 22) in Korinčanom (1, 3, 18-20), Avguščina in Pascala; Jezusa se dotakne izrecno le z reko, da je steza v življenje ozka; na ostalih sedmih straneh pa razlaga budistične poti v nirvano, „premočrtne poti“, kjer se oslanja na zdravo pamet, „Jezus pa je hodil svojo pot tako, da se je bil razumu odpovedal“ (str. 51)... Toda že dejstvo samo, da se budist ni bal Kristusa, marveč mu je pogumno šel naproti v svoji budistični opremi, je razveseljivo. Kristus ga bo lahko še bolj pritegnil k sebi. Pred leti sem se na podeželski periferiji Tokia srečal z boncem (jaz in moj prijatelj, irski jezuit, ki je moža že od prej poznal). Ime templja sem pozabil; le to se spominjam, da je imel lepo, senčno dvorišče in da je bilo takrat poletje, s soncem na vsaki stezi in z muziciranjem cikad zdaj v tem, zdaj v onem košatem drevesu. Med drugim sva bonca vprašala, če je kdaj bral kakšen evangelij. Smehljaje je odvrnil, da jih je vse prebral in da se v ničemer dejansko ne razlikujejo od budističnih svetih knjig! Ta odgovor naju je še bolj vžgal kot vročina brez vetra. Od tistega srečanja do danes sem večkrat opazil, kako se marsikateri Japonec skoraj krčevito, s silo oklepa

svojega budističnega odnosno šintoističnega verovanja, da z njim zreducira evangelij na nekaj, kar je manj važno kot njegova osebna vera, manj važno in zato brez pravega, odločilnega pomena. Takšnega srca ni mogoče brez milosti obrniti v objektivnost.

24. maj

Maj gre že h kraju, pa še zmeraj pišem tele dnevniške zapise.

„Nova poezija je metafizika človeškega življenja.“ Veš, kdo je to zapisal? Mladi moderni arabski pesnik Alí Ahmad Saíd, pod psevdonimom Adunis, poznan vsem arabsko govorečim izobražencem (in po ustnem izročilu najbrž tudi preprostim ljudem). Doma je iz sirske vasi Latakia, pa se ne šteje med Sirce s sedanjimi politiki... V eni od pesmi (ki sem jih bral v angleškem prevodu), pravi, da je deželja in njeni ljudje „moja domovina, ne Damask!“ Ob branju njegovih pesmi me je obšla misel, kot me zmeraj, kadar berem res lepo pesem: Kako je moje petje ubogo v primeri s takšno poezijo! In vendar nočem posnemati. Hočem ustvarjati. In zato sem zmeraj na poti iskanja. Tolaži me, kar pravi Lilliam Brophy v svojih „Asiških odmevih“ (Echeves of Assisi – oprost, da spet navajam angleško pisano knjigo, a Japonske si brez angleščine ne moreš pravilno predstavljati!): „... pesniški navdih je nekakšna milost... v sklopu narave, da vse vzbudimo k dobroti. Henry Bremond je to lepo pokazal v svoji Moli-tev in pesem...“ Pa spet: „Še zmeraj drže Aristofanove besede: Ko človek doraste, ga začne učiti pesnik!“ Naj navedem še, kar dodaja: „Čeh Pavel Tigris je napisal esej Pesništvo, naša skupna domovina... Dejstvo, da ga je napisal sredi grozot in brutalnosti druge svetovne vojne, priča o njegovi pomembnosti, Tigrisu je pesništvo rendez-vous vseh ras na zemlji in vseh ljudi, ki vsi govore skupen jezik. Tako spoznajo v pesništvu, da ima človeško srce od časa in države nespremenljive konstante.“

3. junij

Deževna doba se je začela, zrak je toplo vlažen, veter mlačen, splošna barva sivkasta. V natrpanih vlakih, kjer le redko odpro okna, ni dovolj kisika; dosti ljudi dremlje. Čudno, kako sem se tudi na to navadil. Človekova prilagodljivost je mojstrovina božje zamisli. Kar me spominja japonskega študenta, ki me je oni dan javno vprašal, ali zagovarjam red v vesolju; dejal sem mu, da mu na to vprašanje bolje kot jaz odgovarjajo posamezne znanosti in njih tehnologija.

6. junij

Praznik Sv. Duha, katerega darov želim ne le Tebi in sebi, marveč vsakemu članu SKA. V beležnico sem zapisal

tri vrstice pesmi, ki jo upam nekoč dokončati: „Kako me zmeraj dela Tvoje znanstvo srečnega, // o, Sveti Duh!“ V Herderjevem angleškem prevodu Krščanskega oznanila (Holandski katekizem) sem bral, da so posebni in izredni darovi Sv. Duha tudi del moderne resničnosti, dasi drugačini oblik kot „v dobi prvih kristjanov.“ Med moderne darove Sv. Duha našteva tudi „odkrivanje umetniških izrazov,“ kar najbrž pomeni resnično umetniško ustvarjanje.

9. junij

Ker nimam Cankarjevih knjig, ga ne morem analizirati na prelomnici sto let. Zdi se mi, da ga komunisti ne morejo ljubiti, ker je ljubil moč in lepoto nesnovnega, a nič manj resničnega sveta idej. Zdi se mi tudi, da je prav zato proglasal sebe za socialista: socializem v začetku 20. stoletja je bil – in deloma je še – predvsem svet idej. Beri, če te zanima, Lewis A. Coserjev članek o socializmu v Ncvi Britanski enciklopediji iz leta 1974 (pod šifro Socializem; 16. knjiga, str. 965 ss.). Svet idej, ki pa si ne lasti absolutnosti komunizma; ta je skozi in skozi novo verovanje in nestrpen do vsakega drugačnega verovanja (vsaj teoretično). Slovenski komunistje se motijo, ko prištevajo Cankarja k socialistom komunistične vere. Ko bi imel Cankarjeve besede pred seboj, bi jih primerjal s smernicami socialnih okrožnic posebno papeža Janeza XXIII. Študijo bi lahko imenoval Dva Janeza... Obema je šlo za pomoč tistim, ki si sami ne morejo več pomagati, ker so „najbolj spodaj“ pod družbenim pritiskom. Ne eden ne drugi ni gledal rešitve v diktaturi, kot jo izvaja komunistična stranka; takšna diktatura bi bila še hujši, bolj nasilni pri-

Hána uá čiri
sóno íro to náku
nagamúreba
munášiki sóra ni
harúsame zo furu.

Besedi „munášiki sóra“ dobesedno pomenita „prazno, nestalno nebo“; mislim pa, da jima „mrtvo nebo“ bolj odgovarja, ker je v srcu kraljični nekaj umrlo v zvezi s češnjami v cvetu pod praznično modrino. To omenjam, da lahko slutiš možnosti prevajanja iz japonsčine, kjer je oblika izražanja kristalno trda, besede pa podobne japonskim slikam s čopičem in tušem, polne slutenj, spominov in sanj.

Naj ti še prevedem besede Marvinina Rosenberga iz eseja „Metafora za dramsko umetnost“: „Življenjske krize se nikoli ne končajo; komaj je ena mimo, že se v ozadju pripravljajo druge – ni jih malo. Človeška smrtnost terja kruto nadaljevanje. Drama pa nam nudi strahotne globine veselja, da se jih navžijemo za zmeraj. Drama nam daje okušati divje, prepovedane strasti in sovraštva. Drama nam razvije v titanske razsežnosti naše najbolj skrite podvige v domišljijo... Končajo se, ko se igra konča in

tisk od pritiska npr. kapitalizma v določenih zgodovinskih razmerah.

10. junij

Veš, da mi ugajajo dinamično tiskane naslovne črke „Glas Slovenske kulturne akcije“ (delo akad. kiparja Franceta Goršeta – op. Glasa). Na mizi leže in so me ujele kljub drugim črkam in drugim naslovom okrog. Ugajajo mi dostikrat nešablonski naslovi, ki imajo posebno zvrst informacije. Jérôme Peignot je napisal zanimivo študijo z naslovom Od pisave do tiska, kjer med drugim pravi: „Pesem, ki jo tiskaš, postane nekakšna slika...“ „Včasih je tako prijetno strmeti v tiskano stran, ne da bi se trudili s pomenom besed. Strmimo v pravcati mozaik, ki nam govori s svojimi znaki...“ Zgoraj omenjene naslovne črke spominjajo na humanistično pisavo v 16. stoletju. Svojo študijo konča Peignot z besedami: „Tudi to občevanje med nami in črkami, med nami in podobami, ki nam jih kot v zrcalu nudijo črke, je del našega življenja in dihanja in zavesti, del nas samih... Namesto reka ‚mislim, torej sem‘, bi si želel ‚pišem, berem, torej živim‘.“

Tole pismo po dnevih, glej, se je zavleklo. Mislim, da gre za olajševalne okoliščine v pravem smislu besede. Mar ne? No, danes bom pismo vrgel v enega od 133.551 nabiralnikov, ki plamenijo po celi Japonski. In eden izmed 21.679 poštnih uradov ga bo poslal na letališče Hávda za Argentino....

Zunaj dežuje kot v japonskem srednjem veku, ko je kraljična Šokuši zapela pesem, ki ti jo poklanjam ob japonskem izvirniku na levi:

Ni več cvetov na češnji,
ne, ni več cvetov, si pravim
zročča predse.
Iz mrtvega neba
zdaj pada, pada dež pomladi.

se jih za trenutek otresemo očisti: zadnji akt pred padcem zavese jih spokorno zavrže.“

Pozdravi, prosim, vse in vsakogar, ki s teboj študira čudovito dramsko umetnost; morda pa bo ta študij le kdaj zdramil skrite sile v bodočem slovenskem dramatiku. Tisto pesem iz Pregovorov Stare zaveze pa prav gotovo poznaš (8, 22-31), kjer

Modrost „zmeraj igra pred božjim občinstvom...“

Spet dežuje. Vendar Te veselo pozdravlja Tvoj vdani

Vladimir Kos.

gledališka in koncertna sezona v buenos airesu

Po zadnjih treh letih peronistično-marksističnega kaosa, ki je okužil in že načel razjedati vsa področja argentinskega življenja – posebej ni prizanašal kulturnim vrednotam – se nam letošnja gledališka in koncertna sezona v Buenos Airesu nakazuje spet v luči pravega vrednotenja s poudarki na kvaliteti in smotrni izbranosti. Kar je prav zanesljivo zasluga vrednih in priznanih kulturnikov, ki so načrtovali novi gledališki in koncertni vzpon v tem našem najbolj evropskem vseh ameriških mest.

Predstavljamo samo glavne naslove predstav in koncertov, ki so jih pripravili v Buenos Airesu: operno gledališče Teatro Colón, državno dramsko gledališče Teatro Nacional Cervantes, mestno gledališče Teatro General San Martín, pa oba najmočnejša argentinska instrumentalna organizma: Državni simfonični orkester in Buenosaireska Filharmonija.

Teatro Colón

Letošnji repertoar sestavljajo tele opere:

W. A. Mozart „Figarova svatba“ in G. Rossini „Svilena lestva“, pa Offenbachova opereta „La vie parisienne“. Vse

razgledi

tri so bile izvajane še v poletni sezoni, ki se je začela 10. februarja. Balet je v teh mesecih predstavil spet Bizet-šredino „Carmen“ in Glazunova „Rajmondo“, obe še iz lanske sezone.

Državni simfonični orkester je začel poletno sezono v drugi polovici februarja v gledališču Cervantes. Med dirigenti te krajše poletne sezone velja posebej omeniti našega člana Draga Marijana Šijanca (o njegovem koncertu smo poročali aprila). Koncertne in baletne prestavitve so ponovili tudi na amfiteatralnem odru sredi umetnega jezera v parku Palermo.

Redna sezona v Colónu se je začela z izvedbo Gustava Mahlerja impozantne 8. simfonije, bolj poznana kot „Simfonija tisočih“. Konec aprila jo je dirigiral domači dirigent P. I. Calderón s solisti, opernim mešanim in mladinskim zborom in krepko pomnoženim orkestrom Buenosaireske Filharmonije, kot Mahlerjeva partitura to predstavitel zahteva. Koncert je bil hkrati prva izvedba te simfonije v Južni Ameriki.

Operne predstave redne sezone pa so: Verdi „Aida“ (nova režijska in scenična predstavitev); Donizetti „Don Pasqua-

le"; Puccini „Turandot“; Gluck „Orfej in Evridika“; Stravinski „Življenje libertina“; Wagner „Tristan in Izolda“; García Morillo „El caso de Maillard“ (Maillardov primer); krstna predstava argentinskega modernega skladatelja; Stravinski „Ženitev“ (balet) in Smetana „Dve vdovi“, kot enovečerna predstava (Smetanova enodejanska komična opera bo prvič izvajana v Južni Ameriki); Čajkovski „Jevgenij Onjegin“.

Sprememba je v letošnjem sporedu tudi dokajšen prispevek inozemskih pevcev, dirigentov, instrumentistov-solistov, režiserjev, scenografov, koreografov in plesalcev. V Verdijevi „Aidi“ so po večletni gostovanjski suši spet peli Italijani, v „Tristanu in Izoldi“ Nemci, v „Jevgeniju“ pa Rusi iz moskovskega Bolšoja. Med dirigenti bodo kot gostje nastopili poleg domačih, Ernest Bour, Gerard Devos, Peter Maag, Fernando Previtali in Leopold Hager. Med režiserji sta pomembna Francoz Jean Claude Auvray in nemški wagnerijanec Martin Eisler, ne manj Margareta Walman (poznana v Colónu posebej s svojimi režijami Claudel-Honeggerjeve „Jeanne d'Arc na grmadi“ in Pizetijeve opere „Umor v katedrali“).

Stalni Colónov balet je pripravil štiri celovečerne baletе: Prokofijev „Romeo in Julija“; Stravinski „Ženitev“ (oba je pripravil ruski koreograf G. Skibine); Čajkovski „Trnoljčica“ in Stomu Yamash'ta „Shukumei“ (koreograf Jack Carter). Krst bo doživel argentinski balet Antonia Tauriella „Ogrlica oblakov“. Med tujimi koreografi velja omeniti Aleksandra Plisetckega, ki je predlanskim predstavil Bizetovo „Carmen“.

Inozemske baletne skupine, ki nastopajo letos v Colónu, pa so: Nikolais Dance Theatre, Les Grands Ballets Canadien, Flamski balet, Armenski narodni balet in ruska baletno-folklorna skupina Mojzejev.

Koncerti v Colónu in v gledališču Cervantes

Buenosaireska Filharmonija je pripravila venec 18 celovečernih simfoničnih in koralno-simfoničnih koncertov. Pomembna bo izvedba L. van Beethovna „Missa solemnis“, v počastitev mojstra ob 150-letnici smrti; pa ameriška krstna izvedba Rahmaninovih „Simfoničnih plesov“. Med inozemskimi solisti bodo nastopali pianista Rudolf Firkušni in Vladimir Krainev; violinista Leonid Kogan in Uto Yghi; čelisti Yehudi Hamani in Janoš Stark.

Državni simfonični orkester, ki nastopa v gledališču Cervantes, je pripravil 22 simfoničnih in simfonično koralnih koncertov. Med tujimi dirigenti nastopata angleški mojster John Carewe in francoski koncertist Ernest Bour.

Händlov festival

Med svojiskimi koncertnimi nastopi zasluži letos prvo mesto festival Händlove instrumentalne, koralne in instrumentalno solistične glasbe. Festival, ki ga prirejajo Camerata Bariloche, Coro Bach in Fundación Ars Musicalis, botrujeta na mu Britski svet za kulturno povezavo in Institut Goethe, je pripravil 10 koncertov najrazličnejših skladb pomembnega nemškega baročnega mojstra. Koncerti bodo v Colónu, pa v avditoriju Loreto (nova koncertna dvorana sestrskega kolegija v mestnem središču, po zatrditvah glasbenih kritikov za Colónom najbolj akustični muzikalni prostor v Buenos Airesu).

Argentinski Mozarteum in Wagnerjevo združenje pa sta, kot prejšnja leta, pripravila niz koncertov, predvsem z nastopi tujih solistov in komornih skupin. Med najavljene so tudi Zagrebški solisti. Koncerti so ali v Colónu, ali pa v gledališču Coliseo.

Državna drama v gledališču Cervantes

Po skrbnih pripravah so državno dramsko gledališče v Cervantesu letos poživili. Četudi zaradi teže gospodarske krize v Argentini prirediteljem niso na voljo visoki denarni zneski, ki jih moderno gledališče terja za vredne predstavitve, je predstavljen vsaj vreden repertoarni načrt, ki ga je vodstvo že začelo izvajati. Letošnji spored obsega tele drame in komedije:

Oscar Wilde „Kaj pomeni imenovati se Ernest“; Sofoklej „Kralj Edip“; Atilio Betti „Burka srca“ in Shakespearjev

„Hamlet“. Vredna razlika od predstavitev prejšnjih let je v tem, da bo vse štiri predstave režiral isti režiser Rodolfo Graziano, ki skuša – prvič v zgodovini argentinske „uradne“ Drame – dati določen poudarek in sporedu i gledališkemu slogu. Kar velja pozdraviti.

Gostujejo pa letos v Cervantesu: Comedie Française z Molièrovim „Namišljenim bolnikom“ in Courtelinovo farso „Mir z vami“, pa z najtežjo dramo Paul Claudela „Partage de midi“ (Opoldanski delež). Univerzitetno gledališče iz Čile pa z Zorrillovim „Don Juan Tenorio“, španska klasična tragedija, in Antona Čehova „Galebom“.

Mestno dramsko gledališče General San Martín

Gledališče je samo del mogočnega kulturnega kompleksa, ki je poznan kot Centro Cultural San Martín in obseže tri gledališke dvorane, dva projekcijska salona, muzeje, razstavne prostore, avditorij za mednarodne konference, zborovanja in kongrese, oddajne prostore za Mestno radijsko postajo, prostore mestnega konservatorija Manuel de Falla, manjše avditorije za solistične nastope instrumentistov, pevcev in plesalcev, pa tudi manjših polifonih skupin (tu so že ponovno nastopili slovenski pevski zbor Gallus, pa komorna zbor Slovenske mladenke in Karantanija). Prireditve v tem izrednem kulturnem središču – največjem v Južni Ameriki – so raznovrstne: od gledaliških predstav in koncertov, baletov in solističnih nastopov, do študijskih konferenc, eksperimentalnih predstavitev moderne audiovizije, filma in avdiakustike, pa spet svetovnih kongresov z vseh mogočih področij.

Gledališke predstave dramskega repertoarja so v obeh glavnih gledaliških dvoranih: v veliki gornji Martín Coronado in spodnji amfiteatralni – namenjeni gledališču brez zastora – poimenovani Casacuberta (oba sta med začetniki argentinskega gledališča za sto let nazaj!). Novo vodstvo Mestnega gledališča – sami priznani gledališki strokovnjaki in kritiki – si je za letos načrtalo tale spored:

V gornji dvorani: groteski „Mateo“ in „Mustafá“, argentinskega modernista Armanda Discépola, v spodnji pa ponovitev lanske uprizoritve Euripides-Sartrovih „Trojank“: oboje je gledališče že predstavilo v poletni predsezoni februarja in marca.

Redna sezona obseže naslednje predstave: Federico García Lorca „Dom Bernarda Albe“ (La casa de Bernarda Alba); „Zgodba o plesu“, koreografska lepljenka Staif in Gudiño; Edmond Rostand „Cyrano de Bergerac“; Bernard Shaw „Dom za vdovce“ in Molière „Don Juan“ – vse v gornji dvorani.

V spodnji amfiteatralni dvorani pa že igrajo: H. von Kleist „Razbiti vrč“; P. Esteve „Poroka živih in mrtvih“ (Casamiento entre vivos y muertos) v slogu komedije dell'arte (po anonimnem avtorju iz 18. stoletja); S. de Checco „El reñidero“ (v argentinskem sodobnost postavljen motiv Oresta in Elektre); L. Pirandello „Sest oseb išče avtorja“.

V gornji dvorani nastopa od aprila naprej spet Mladinski simfonični orkester Državnega radia s svojimi nedeljskimi dopoldanskimi simfoničnimi koncerti.

Ensamble Musical Buenos Aires izvaja v gornji dvorani Prokofjeva glasbeno pripovedko „Peter in volk“.

Posebna serija gledaliških večerov je letos odmerjena solističnim nastopom najboljših argentinskih igralcev z monologi in izrezi iz svetovne dramatike.

Otrokom-gledalcem je namenjena posebna predstava, ki jo je zasnovala priznana pisateljica Silvina Ocampo in naslovljena „Začarani psiček“. Igrajo jo sobotne in nedeljske popoldneve v spodnji dvorani.

Zdi se nam prav, če opozorimo rojake v Buenos Airesu, posebej slovenske študente, da so koncerti Mladinskega orkestra brezplačni; vstopnina v obeh dramskih gledališčih – mestno in državno – izredno nizka i za gledališke predstave i za simfonične koncerte Državnega orkestra; Teatro Colón pa je letos že v drugo razpisal poseben dijaški abonma. Brezplačni so tudi obiski koncertov in nastopov v Centro Cultural San Martín (izjema so gledališke predstave v obeh dvoranih).

darovi

Ignacij Grohar, Argentina, 50 pesov
Anton Japelj, Argentina, 46 pesov
Bara Remec, Argentina, 3000 pesov
Sebastijan Kecmur, Argentina, 1000 pesov
Janko Zakrajšek, Argentina, 50 pesov
duhovnik Julij Čuk, Ekvator, 10 dolarjev
Stane Gladnig, Nemčija, 40 nemških mark

duhovnik Alojzij Ilc, Brazilija, 10 dolarjev
Lojze Ilija, Venezuela, 3 dolarje
Janez Medved, Kanada, 6 dolarjev
Marko Martelanc, Brazilija, 2000 pesov
dr. Karel Vojska, Švica, 50 dolarjev
duhovnik Anten Dejak, Francija, 30 dolarjev
Pavel Fajdiga, Argentina, 30 pesov
ing. Janez Ložar, Brazilija, 150 pesov

ciril a. žebot

jugoslavija ob titovi petinosemdesetletnici

Ob 85-letnici jugoslovanskega komunističnega diktatorja Josipa Broza je WASHINGTON POST, drugi najvplivnejši dnevnik v ZDA (med drugim je objavil tajne pentagonske dokumente o vietnamski vojni in razkril ozadje afere Watergate, ki je strmoglavila R. Nixona), natisnil hvalospev jugoslovanskemu boljševizmu in njegovemu firerju. Temu potvarjanju resnice in zavajanju demokratične ameriške javnosti je s posebnim komentarjem, ki ga je naslovil „Jugoslavija ob Titovi petinosemdesetletnici“, odgovoril prof. Ciril A. Žebot. Njegove pripombe je washingtonski dnevnik v celoti objavil 30. maja 1977. Našim bralcem komentar posredujemo v slovenskem prevodu.

Razočarani smo 26. maja brali v Washington Postu dolgo poročilo iz Beograda, ki podcenjuje resni položaj Jugoslavije v času, ko je njen predsednik Tito dosegel 85 let. Kritične o Titu kot „eni velikih osebnosti našega časa“, ki je „priljubljen zaradi svoje toplote in človečnosti“ ter o „socializmu svobodnega trga“ v Jugoslaviji in o njeni „komunistični državi, ki uživa široko ljudsko oporo“, pač ne služijo stvarni ocenitvi stanja.

Predstavljati uradno opevano „delavsko samoupravljanje“ v Jugoslaviji kot „edinstven družbeni poskus“, se pravi spregledati ključno dejstvo, da je bilo decembra 1971, komaj nekaj mesecev po končnem sprejetju decentralizacijske ustavne reforme ponovno vzpostavljeno centralistično odločanje iz partijskega poveljstva v Beogradu. Varljivi jugoslovanski sistem „delavskega in družbenega samoupravljanja“ je podoben harmoniki. Leninistično prestrojena jugopartija, ki obvlada vse vzvode moči, lahko iztisne iz formalno razsredičenega sistema toliko njegove dozdevne avtonomije, kolikor to hoče novo partijsko vodstvo okoli Tita. Od decembra 1971 so samoupravno harmoniko stisnili.

Podobno je glede dejanskih človekovih pravic posameznih oseb. Poleg javno priznanih nad petsto političnih pripornikov je jugoslovanski režim v prejšnjem letu dosegel trojno odliko: Obsodil je srbskega odvetnika in mu prepovedal sodno prakso zaradi njegovih političnih navedb pred sodiščem v obrambo klienta; obsodil je na dolge zaporne kazni slovenskega odvetnika za pripombe, ki si jih je bil pred leti zapisal v svoj zasebni dnevnik; pa slovenskega sodnika za misli, ki jih je zapisal v neobjavljene rokopise. Ob nedavnem obisku ameriškega podpredsednika Mondaleja v Beogradu pa je Tito vpričo gosta izjavil: „(V razgovorih) smo izrazili našo zaskrbljenost glede politične gonje v nekaterih državah glede demokracije in človekovih pravic... Mislim, da Jugoslaviji v tem pogledu ni mogoče ničesar očitati.“ Pričakovana amnestija za vsaj najbolj očitne nenasilne pripornike osebnega prepričanja v jugoslovanskih ječah je tako bila spet odložena kljub bližajoči se mednarodni konferenci v Beogradu, ki naj bi ocenila potek izpolnjevanja helsinških sporazumov iz leta 1975.

Te politične bolezni so tudi prizadele gospodarsko stanje v državi. Vkljub temu, da je skupna stopnja domače

brezposelnosti okoli dvajset odstotkov (če prištejemo tudi stotisoče, ki so na začasnem delu v Zahodni Evropi), je storilnost dela v zadnjih dveh letih nazadovala, medtem ko je inflacija pri življenjski ravni v prvih štirih mesecih letos dosegla že 15 odstotkov in s tem spet postala vodilna v Evropi. Čeprav je 85% obdelovalne zemlje v lasti družinskih kmetij, te še kar naprej gospodarsko zapostavljajo iz različnih razlogov. Zunanja zadolženost Jugoslavije in njena gospodarska odvisnost od sosedov sta tolikšni, da Beograd ne more vplivati niti na malo Avstrijo, da bi izpolnila vsaj minimalne pogodbene obveznosti do svoje slovenske narodne manjšine.

Če bi Tito zapustil svoje vodilno mesto, ne da bi prej korenito izboljšal sedanje stanje večnarodne vlade, bi se potitovska Jugoslavija utegnila znajti v nevarnosti, da zapade sovjetski nadvladi. Če bi Tito zapustil življenjsko usposobljeno zvezo republik Jugoslavije, bi moral hitro dati deželi vlado zvezne povezanosti z vključenjem vodilnih ljudi v republikah, ki jih je odstranil s centralističnim pučem decembra 1971.

NAŠA PRIPOMBA:

Ob komentarju dr. Žebota na hvalospev Titu v Washington Postu, bi spet zapisali, kar je aprila letos v uvodniku zapisala zamejska revija Naša luč v Celovcu in smo ponatisnili v aprilskem Glasu na prvi strani:

„...vendar menimo, da so vsako ustvarjanje videza in vsi delni ukrepi končno le kot krpanje stare strehe: komaj jo za silo zamašiš na enem koncu, že začne teči skozi jo na drugem. Edina rešitev je nova streha.“

Naobrnjeno na jugoslovanske razmere: edina rešitev je uvedba popolne demokracije, korak za korakom, kot v Španiji. Tako je izjavil Milovan Djilas.

Vsako zamenjavanje bolj ortodoksnih partijskih voditeljev z manj ortodoksnimi, je samo krpanje strehe. Jugoslovanski enopartijski režim je v agoniji. Republike, ki umetno sestavljajo neživljenjsko zgradbo, imenovano Jugoslavija, terjajo demokratično samoupravljanje, ki naj poveza z Beogradom za vse čase odpiše, z dokončno odcepitvijo in s svobodnim pristopom k absolutni državni suverenosti. prosti vsakega komunističnega totalitarizma.

prejeli smo v objavo

Dr. Tine Debeljak, pisec poročila ob naši najnovejši izdaji Balantičevega Zbranega dela v Svobodni Sloveniji, ki smo ga v celoti ponatisnili v letošnjem januarjem Glasu, nam je na pripombo uredništva poslal v objavo tole pripombo ob pesnikovih „letečih“ verzih:

K drugi pripombi: ni vse isto, kar se zdi enako. Tudi v tem primeru. „Leteče lističe“ z Balantičevimi verzji, to je takimi v hipu navdih na papir vrženimi zaznavami za novo pesem, ki je potem ni napisal, pa sem jih razbral iz rokopisnih vse prečrtanih „borradorjev“, sem v svojih izdajah razporedil po svojem preudarku na razna mesta, v uvod v motto k raznim oddelkom, pred cikle pesmi, na konec... itd. Kako sem to v uvodu ljubljanske izdaje omenil, ne vem, ker te izdaje nimam. V buenosaireski drugi izdaji sem napisal na str. XXXIV: „Nekakšne osnutke in hipne zapise sem vporabil kot citate v uvode ali motte pred posameznimi cikli.“ Zadnji urednik F. Papež je deloma povzel isto metodo in je še jasneje zapisal na str. 219: „Vsi motti so vzeti iz pesnikovih rokopisnih zasnov in niso

bili kot taki določeni za posamezne razdelke ali za oba venca.“ Tretja izdaja – celovška – te pripombe nima, čeprav je bila „prirejena po Debeljakovi izdaji“ Zato bo bravec motto k sonetnemu vencu vzel kot da spada v bistveni sestav pesnitve, kar pa ni res, ker sem ga tja postavil jaz, oz. v novi izdaji Papež. In to je tisto, kar ni isto in ne pomaga nič „prišpičeno“ namigavanje na logiko. Jaz bi zdaj te „leteče listke“ tiskal drugače: vse na eno stran, da bi jih ločil od vsake zveze z Balantičevimi cikli in bi ne bilo nesporazumljenj. Da to naredi, je moj nasvet novemu uredniku, ki bo bogvekdaj spet urejeval Balantičev pesniški opus.

Tine Debeljak

da ne pozabimo

Bien sabemos que en Yugoslavia no existe libertad de expresión, que en la enseñanza rige la cartilla ideológica oficial, que el partido único impera sobre la nación y que Tito, a su vez, impera sobre el partido único, lo cual significa, siguiendo el curso de un razonamiento silogístico, que el socialista Tito manda sobre su nación de una manera mucho más gravitante que cualquier primer ministro, que cualquier presidente y, por supuesto, que cualquier monarca del mundo occidental.

El caso de Tito demuestra que operando con el instrumental comunista es imposible arribar a una meta sustancialmente diferente de la stalinista, de la maoísta, de la castrista.

raúl oscar abdala

la "otra" vía,

"la prensa", buenos aires, 3-3-1977

politični jetniki v jugoslaviji

Jugoslovanski pisatelj in kritik režima Milovan Djilas je ob začetku 33. seje UNO-komisije za človeške pravice v Ženevi očital jugoslovanskim oblastem, da imajo zaradi političnih razlogov zaprtih do 600 oseb. Djilas je obtožil beograjsko vlado, da človeške pravice stalno krši. Niti države vzhodnega bloka v vzhodni Evropi nimajo v svojih zaporih od začetka leta 1970 toliko jetnikov kot Jugoslavija.

Bivši podpredsednik Djilas je pozval socialistične države in komunistične partije Zahodne Evrope, naj se zavzamejo za človeške pravice v Jugoslaviji.

Število političnih jetnikov v Jugoslaviji, za katere se zanima organizacija „Amnesty International“, se je v enem letu podvojilo. Pravna negotovost je večja kot v sosednji Madžarski. Nihče zato tudi ne ve točno, koliko političnih jetnikov je vsega skupaj. Tito je na švedskem priznal, da jih je „mogoče več kot kjerkoli drugje“.

Uradno je bilo v dveh letih obsojenih 237 ljudi zaradi

prilagoditve opozicijskim skupinam, a v tem ni vključeno število zaprtih poedincev.

Potem ko je pred kratkim 61 jugoslovanskih razumnikov, sklicujoč se na sklepe v Helsinskih, z ustavno pritožbo protestiralo proti določenim omejitvam svobode potovanja, je sedaj s podobno utemeljitvijo prispela na jugoslovansko ustavno sodišče pritožba glede svobode informacije in tiska. Pritožbo je sestavil neki profesor prava z beograjske univerze. V njej ugotavlja, da je svoboda tiska, za katero jamči jugoslovanska ustava, v republikah in provincah z več zakonskimi predpisi nedopustno omejena.

Posebno je pritožba naperjena proti tisti določbi, ki grozi s kaznimi za razširjanje „vesti, ki bi lahko ogrozile javni red in mir ali vznemirjale javnost“. Poleg tega je tožnik mnenja, da je zakon o uvozu in razširjanju tujega tiska protipostaven; ta zakon daje notranjemu ministru možnost, izdati prepoved uvažanja in prodaje tujega tiska.

(Katoliški glas, Gorica, 10. III. 1977.)

POPRAVITE, PROSIMO!

V februarско-marčni Glas se nam je vrinila nehotena napaka. V zapisu o glasbenem ustvarjalnem delu dirigenta Toneta Zrnca CM v Torontu (Kanada) stoji, da je mladinsko spevoigro „Kresniček“

napisala in komponirala Miriam Tozon. Resnici na ljubo bodi zapisane, da je igro spesnil po istoimenski pravljici Marije Jezernikove Radovan Gobec.

ŠE ENA...

Prijatelj, ki se je za božič vrnil v Buenos Aires z obiska v Evropi – tudi v Trstu je bil, – nam je zatrdil: „Komunisti iz KP Italije in slovenski komunisti v Trstu na celi črti sodelujejo in oboji so zdaj v vseh ustanovah, ki veljajo za titovske. To je značilen predznak, kaj se lahko zgodi v Jugoslaviji. Noben komunist titovec na Primorskem ne protestira proti takšnemu identificiranju titovske politike z moskovsko komunistično partijo Italije. Enako se bodo vsi v Jugoslaviji prilagodili moskovskemu kurzu, če bo potrebno. Komunisti sede tudi v Deželni komisiji za radiotelevizijsko službo, kjer zdaj diktirajo, kdo bo lahko sodeloval pri radiu in kdo ne.“

Iz pisma, ki ga je uredniku Glasa 14. decembra 1976 pisal prijatelj iz Francije, objavljamo – da se ne pozabi – tale odstavek:

„V Trstu je zavel oster titovski veter. Gre dejansko za pravi politični teror in ljudje se boje objavljati karkoli, kar bi dišalo po propagandi ali akcijah proti titovskemu režimu. Povem Ti resnico, da je danes duhovni in tudi politični teror v Sloveniji in tu v Trstu hujši kot v letih po drugi svetovni vojni. Takrat so se res dogajale tudi tragedije in zrežirani procesi, toda ljudje so še imeli pogum, da se upirajo. Danes pa tega poguma ni več; ljudje so se že tako prilagodili, zlasti mlajša in srednja generacija, da jim niti na misel ne pride, da bi kaj tvegali...“

CORREO ARGENTINO CASA CENTRAL Y SUC 7	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1328339

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvajsetkrat na leto. Urejuje ga José Petric, Zapiola 1723, I.D., 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga del Centro Misional Baraga, Colón 2544, Remedios de Escalada 1826, Pcia. Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina - Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Valentín Debeljak), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. - Za podpisane članke odgovarja podpisnik.